

Ellen Lucie Wedø Jektvik

«En vanlig familie med et vanlig barn»

En studie av fire foreldres opplevelse av
å bruke barnehageplass som et hjelpetiltak i barnevernet

Masteroppgave i spesialpedagogikk

Frøya, desember 2011

Hovedveileder: Berit Groven førsteamanuensis ved Dronning Mauds Minne Høgskolen

Biveileder: Åse Bratterud seniorforsker ved Barnevernets utviklingssenter Midt-Norge,
avdeling NTNU samfunnsforskning.

Pedagogisk institutt ved Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse.

NTNU, Trondheim.

Forord

En spennende og lærerik studietid er slutt. Det jeg har opplevd og erfart gjennom dette masterstudiet, har gitt meg ny innsiktsfull kunnskap, både faglig og personlig.

Det er mange som skal takkes for at denne masteroppgaven ble en realitet. Først en stor takk til mine fire informanter som åpent og oppriktig ga av seg selv i intervju med en uerfaren intervjuer. Uten dere hadde denne studien ikke vært mulig. Dere har på hver deres måte gitt av dere selv for at jeg skulle få større faglig innsikt. Jeg håper det går dere godt i livet.

En stor takk til mine veiledere, Berit Groven førsteamanuensis ved Dronning Mauds Minne Høgskolen og Åse Bratterud seniorforsker ved Barnevernets utviklingssenter Midt-Norge, avdeling NTNU samfunnsforskning. Dere har gitt av deres kunnskap, støttet og oppmuntret og ikke minst vært gode og utfordrende diskusjonspartnere som har bidratt til refleksjon hos meg. Dere har engasjert fulgt meg fra mine første famlende skritt i oppgaveskrivingens kunst til det ferdige resultatet. Den innsikt dere har gitt meg vil jeg bære med meg for alltid.

Andrea og Mari, som førskolelærer- og sosionomstudenter har dere en viktig jobb foran dere. Takk for spennende diskusjoner og innspill. Bruk kunnskapen deres på en god måte, bli gode hjelpere som setter menneskers integritet høyt. Husk å ville det beste for barna, ungdommene og familiene dere møter. Jeg vet dere vil lykkes med det.

Mamma og pappa tusen takk for all hjelp. Jeg skal aldri glemme middagene dere disket opp med. Det var lyspunkt når dagene var lange og strevsomme. Takk også til søstre og venner som har vist interesse, omsorg og forståelse.

Vilde du er verdens mest tålmodige datter. Takk for at du har vært så positiv og god. Nå blir jeg fast tilskuer på håndballtribunen igjen. Stolt av deg.

Kjære Kolbjørn tusen takk for at du alltid har stilt opp, støttet og oppmuntret meg. Ingen kjenner meg bedre enn du. Glad for å dele gleden over den ferdige masteroppgaven med deg.

Frøya, desember 2011

Ellen Lucie Wedø Jektvik

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt fire foreldres opplevelser av å ha barnehageplass for sine barn som et hjelpetiltak i barnevernet. Fokuset har vært hva foreldrene legger vekt på i samarbeidet med barnehagen og barnevernet. Det er foreldrenes unike fortellinger som danner grunnlag for analyse og drøfting av data.

Jeg har benyttet det kvalitative forskningsintervju som innsamlingsmetode. Fire foreldre har åpent fortalt om sine erfaringer og opplevelser knyttet til å ha barnet sitt i barnehagen som et hjelpetiltak i barnevernet. Foreldrene beskrev rus- og boligproblem som begrunnelse på hvorfor de fikk kontakt med barnevernet. Noen fikk kontakt med barnevernet på eget initiativ, andre som følge av samarbeid med andre eller på initiativ fra andre.

I barnehagen ønsket foreldrene å fremstå som en vanlig familie. Barnehagen skulle etter foreldrenes mening bidra i forhold til barnet. Hverdagsaktiviteter med vekt på lek og vennskap med andre barn ble fremhevet som betydningsfullt. Et viktig funn i denne studien er foreldrenes opplevelse av brudd i tilliten til barnehagen. I ansvarsgruppemøter opplevde to av informantene at ansatte i barnehagen la frem ting om barnet deres som ikke hadde blitt tatt opp med foreldrene før møtet. Dette opplevdes krenkende og foreldrene mistet tilliten til barnehagen.

Foreldrene fortalte at det var barnevernet de så på som hjelperne i gjennomføring av tiltaket. I begynnelsen av kontakten med barnevernet opplevde tre av informantene stor utrygghet. De var redde for at barnevernet skulle ta fra dem barna. Etter hvert som foreldrene ble bedre kjent med barnevernet kom også tryggheten og tilliten til at barnevernet ønsket å bidra positivt i deres familie.

Denne studien viser at foreldrene vurderer relasjonen til de profesjonelle hjelperne som viktig når de skal vurdere hva de legger vekt på i samarbeidet med barnehagen og barnevernet. Trygghet, tillit, respekt og det å bli lyttet til ble vektlagt som betydningsfulle faktorer i samarbeidet.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag.....	5
Kapittel 1 Innledning	11
1.1 Studiens bakgrunn og aktualitet	11
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	12
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	13
Kapittel 2 Faglig forankring.....	15
2.1 Foreldrerollen	15
2.2 Forebyggende arbeid.....	17
Barnehagen som oppvekst- og forebyggings arena.....	20
Barnevernets forebyggende oppgaver.....	21
Barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet	22
Tiltaksplan.....	23
2.3 Profesjonelle hjelpere i samarbeid med hverandre og med brukere	23
Kapittel 3 Metode	27
3.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming	27
3.2 Kvalitativ forskningsmetodisk tilnærming	28
Intervju	29
Min rolle som forsker	30
Valg av informanter.....	30
3.3 Presentasjon av informanter	32
3.4 Intervjuguide og prøveintervju	32
3.5 Datainnsamling	33
3.6 Transkribering og analyse	35
Kategorisering og analyse av data	35
3.6 Kvalitet i studien.....	37
3.7 Ethiske refleksjoner	38

Kapittel 4 Presentasjon av data	41
4.1 Foreldrenes forståelse av tiltakets innhold	41
Hvordan tiltaket kom i gang	41
Foreldres forståelse av innholdet i tiltaket.....	42
Foreldrenes vurdering av barnehagens og barneverntjenestens rolle og ansvar i tiltaket.....	43
Barnehagens rolle og ansvar	44
Barnevernets rolle og ansvar	45
Sammendrag av kategorien foreldrenes forståelse av tiltakets innhold	46
4.2 Foreldrenes opplevelse av relasjonen med de profesjonelle hjelperne	47
Trygge relasjoner	47
Utrygge relasjoner.....	48
Sammendrag av kategorien Foreldrenes opplevelse av relasjonen med de profesjonelle hjelperne	49
4.3 Foreldrenes opplevelse av samarbeid med hjelperne	50
Viktige faktorer i samarbeidet med hjelperne.....	50
Tiltaksplan.....	51
Møter	52
Medvirkning.....	53
Motstand	54
Sammendrag av kategorien foreldrenes opplevelse av samarbeid med hjelperne	55
4.4 Foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket.....	57
Å se seg selv som omsorgsgiver.....	57
Å se muligheter	58
Sammendrag av kategorien foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket	60
Kapittel 5 Drøfting	61
5.1 En vanlig familie.....	61
Erkjennelse av hjelpebehov.....	62
Barnehagen er for alle.....	63
5.2 Samarbeid og organisering av tiltaket.....	63
Tilfeldig samarbeid.....	64
Strukturert samarbeid.....	65
Møtenes betydning.....	65

To separate enheter	66
5.3 Den profesjonelle hjelper i barnehagen og barnevernet.....	67
Den profesjonelle hjelper i barnevernet	68
Den profesjonelle hjelper i barnehagen.....	68
Makt i samarbeid	69
Kapittel 6 Konklusjon.....	71
Mønstre jeg fant i denne studien.....	71
6.1 utfordringer i det videre arbeidet	73
Litteraturliste	75
Vedlegg	79

Kapittel 1 Innledning

1.1 Studiens bakgrunn og aktualitet

Hovedtemaet for denne masteroppgaven er foreldres opplevelse av barnehagen som hjelpetiltak for sine barn. Barnehagen som hjelpetiltak er hjemlet i lov om barneverntjenester (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 1992). Barnehagen er det mest brukte barneverntiltaket for barn under 5 år, og i 2010 fikk 5580 barn dette tilbudet (SSB, 2011).

Det blir hevdet at det foreligger for lite kunnskap om hvordan hjelpetiltak i barnevernet virker på sikt (Clifford og Lichtwarck, 2010). Ofte settes det inn tiltak som man tror vil ha god virkning, uten å ha dokumentert belegg for det (ibid.). Lite systematisk evaluering av tiltak gir utilstrekkelig kunnskap å bygge videre på. Dette gjelder også kunnskap om barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet.

Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge (BUS) sammen med Dronning Mauds Minne Høyskole for førskolelærerutdanning (DMMH) og Redd Barna gjennomfører nå et treårig prosjekt «Barnehagen som barneverntiltak». Fokus for dette prosjektet er hvordan barnehagen kan bli et godt og målrettet forebyggende tiltak. Videre ønsker forskerne å finne ut mer om hvordan barnehagen og barneverntjenesten samarbeider med barn, foreldre og hverandre. Min studie inngår som et selvstendig prosjekt innenfor rammene av dette prosjektet. Jeg har valgt foreldreperspektivet for å belyse hvordan foreldrene opplever barnehagen som et hjelpetiltak i barnevernet, med spesiell fokus på deres opplevelse av samarbeidet med barnevernet og barnehagen og deres opplevelse av likeverdighet og integritet i gjennomføring av tiltaket.

Kvaliteten på tilbudet som gis i barnehagen har vært og er et fokusområde for Kunnskapsdepartementet. Stortingsmelding nr 41 (2008-2009) *Kvalitet barnehagen*, konkluderer med at barnehagefeltet er et underforsket område sett i forhold til sektorens størrelse og betydningen for barn, foreldre og samfunn» (Kunnskapsdepartementet, 2009, s. 46).

Det har vært gjort lite forskning på foreldrenes opplevelse av møte med barnehagen som hjelpetiltak. Jeg mener det er viktig å løfte frem foreldrenes erfaring med tanke på at de skal være aktive samarbeidspartnere i barnehagen og i barnevernet. Det er brukerne, i denne sammenhengen foreldrene, som kan si noe om hvordan de opplever den hjelpen barnehagen

som hjelpetiltak gir. De har unik kunnskap om hvordan barnehagen som hjelpetiltak fungerer og hvordan hjelpetiltaket kan eller bør fungere for at de skal oppleve tiltaket som nyttig og meningsfullt. Dette er kunnskap som vil være viktig for ansatte i barnehagen og barnevernet.

Temaet har opptatt meg mye opp gjennom årene. Min erfaring som styrer og pedagogisk leder i barnehagen har gitt meg flere perspektiv på hva barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet kan være. Jeg har opplevd at det har vært god dialog og åpenhet mellom partene, med tydelige, avklarte målsettinger. Jeg har også opplevd at barnehagen manglet informasjon om at barnehageplassen var et barneverntiltak. I disse sakene var samarbeidet utfordrende, fordi det var lite vilje til å snakke åpent om det som var vanskelig og dermed var det ikke mulig å ha en felles tydelig målsetting med tiltaket. Jeg håper at min undersøkelse vil bidra til å oppnå større forståelse i forhold til hva foreldre kan oppleve som viktig i samarbeidet med barnehagen og med barnevernet der barnehagen benyttes som et hjelpetiltak i barnevernet. Barnehagen kan være et viktig bidrag i det helhetlige tilbudet familiene får. Foreldrenes opplevelse av sammenheng og mening med de ulike tiltakene de blir tilbudt får betydning for hva barnehagen og barnevernet bør ha fokus på. Dette fordi tiltak som bare retter seg mot enkelte deler av et stort bilde, ofte vil miste sin effekt fordi andre risikofaktorer motvirker effekten (Kunnskapsdepartementet, 2007).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg har valgt foreldreperspektivet i denne studien. Det betyr at jeg er interessert i å få mere kunnskap om foreldrenes tanker, erfaringer og opplevelser av hvordan barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet fungerer for dem. Barnas situasjon vil ikke bli drøftet fordi det ikke er det jeg undersøker i denne studien. Jeg er likevel bevisst på at barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet kommer i gang på bakgrunn av at barn ikke har en god nok livssituasjon. Barns rett til god nok omsorg blir presisert av Bratterud og Emilsen (2011) «De har rett til en livssituasjon som bidrar til å forebygge skade på helse og utvikling, de har rett til god omsorg (...)» (s. 1).

Valg av tema ble gjort i forhold til barnehagens potensial på det forebyggende feltet. Jeg fokuserer spesielt på foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernet og barnehagen og deres opplevelse av likeverdighet og integritet i gjennomføring av tiltaket. På den måten håper jeg å synliggjøre hvilke behov for støtte og hjelp foreldrene opplever at de har. Mitt

utgangspunkt er at foreldrenes behov må få betydning for hvordan tiltaket gjennomføres.

Problemstillingen jeg ønsker å finne svar på er:

Hva vektlegger foreldre i samarbeid med barnehagen og barnevernet når barnehageplass er et hjelpetiltak i barnevernet?

Ved å intervju foreldre som har erfaring med barnehagen som hjelpetiltak, håpet jeg på større innsikt i deres behov og ønsker i samarbeidet med barnehagen og med barneverntjenesten til beste for barnet og for familien.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Denne masteroppgaven består av seks kapitler. Kapittel 1 redegjør for studiens bakgrunn og valg av tema og problemstilling samt oppbygging av oppgaven. I kapittel 2 presenterer jeg faglig forankring og tidligere forskning på feltet. Kapittel 3 beskriver valg av metode og gjennomføring av studien. I kapittel 4 presenteres mine data gjennom kategorier, knyttet til temaet belyst gjennom direkte sitater fra informantene, sammendrag. I kapittel 5 drøfter jeg funn før jeg i kapittel 6 konkluderer i forhold til problemstillingen.

Kapittel 2 Faglig forankring

I dette kapitlet presenteres faglig forankring knyttet til tematikken i prosjektet. Først vil jeg redegjøre for sentrale trekk ved foreldrerollen. Videre vil jeg definere det forebyggende perspektivet. Her vil jeg komme inn på primær-, sekundær-, og tertiærforebyggende arbeid, samt barnehagens og barnevernets spesielle forebyggende funksjon. Når flere aktører jobber mot et felles mål, kreves det samarbeid. Jeg vil redegjøre for sentrale trekk ved samarbeid med foreldre og det tverrfaglige samarbeidet som må til for å løse utfordringer som finner sted på flere arenaer samtidig. Herunder vil jeg belyse den profesjonelle hjelpers rolle i samarbeidsprosessene med foreldre og med andre samarbeidspartnere. Den profesjonelle hjelpers kunnskap om og holdning til brukerne vil ha stor betydning for hvordan hjelpen oppleves av den som trenger profesjonell hjelp (Ask og Gorseth, 2004). Begrepet *bruker* betegner mennesker som er aktive i sin egen hjelpeprosess

2.1 Foreldrerollen

Foreldrene er de viktigste omsorgspersonene i barnets liv (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009). Foreldre har det overordnede ansvaret for oppdragelse av barnet og de har ansvar for å ivareta barnets fysiske og psykiske behov og de har bestemmelsesrett på barnets vegne (ibid.). Oppdragelse av barn handler også om omsorg. Omsorgsbegrepet kan problematiseres fordi vi kjenner begrepet fra ulike sammenhenger. «Det viktigste trekket ved omsorg er at det konkrete innholdet hentes fra den andres situasjon» (Eide og Skorstad, 2011, s. 70). Det betyr at for å gi omsorg må vi være i stand til å se den andres behov.

Vi kan dele omsorgsbegrepet inn i tre deler (Nygren, 2011).

- Det er behovsomsorg som handler om å tilfredsstill barnets grunnleggende behov på hensiktsmessige tidspunkt.
- Det er utviklingsomsorg som skal stimulere til utvikling på både det sosiale og emosjonelle-, kognitive-, språklige- og motoriske feltet.
- Det er oppdragelsesomsorg som handler om overføring av normer og verdier på en slik måte at barnet kan handle hensiktsmessig i det samfunnet det er en del av.

Foreldre møter på en rekke utfordringer som må mestres i omsorg for og oppdragelse av barna sine. Foreldrenes mestring i omsorgen for sine barn er i stor grad avhengig av deres individuelle evner og erfaringer og i hvor stor grad de er i stand til å se det enkelte barns behov og ressurser (Ask og Gorseth, 2004).

Killen (2007) er opptatt av foreldres mestring i foreldrerollen. Hun har vært en forkjemper på det forebyggende feltet i forhold til tidlig å oppdage barn som ikke får god nok omsorg. Hun har også fokusert på foreldre som strever i sin oppdragerrolle for å få gitt dem støtte og hjelp slik at problemene ikke blir for store og u håndterlige (ibid.). I følge Killen (1991) finnes det fire grunnleggende foreldreferdigheter som er viktig for barns opplevelse av å bli godt nok tatt vare på av sine omsorgsgivere.

Killens fire viktige foreldreferdigheter er:

1. Evne til å se barnet og akseptere det som det er.
2. Evne til å engasjere seg positivt følelsesmessig i barnet
3. Evne til empati med barnet
4. Evne til å ha realistiske forventninger til barnet

Jeg vil her presentere hennes forståelse og utdyping av disse foreldreferdighetene.

Evne til å se barnet og akseptere det som det er

Den første foreldreferdigheten som fremheves av Killen (2007) er preget av hvordan foreldrene selv har det, og hvordan barnets væremåte og adferd virker på dem. Foreldre som har det godt med seg selv og er trygge og føler mestring i foreldrerollen, har ofte evnen til å se sine barn som de er. Barna opplever at foreldrene forstår dem og aksepterer dem. En slik foreldreadferd bidrar til trygghet hos barnet, og det vil gi barnet et godt grunnlag for å utvikle god selvfølelse. I motsatt fall, der foreldre strever med forskjellig i sitt eget liv og der de ikke opplever mestring i foreldrerollen, er det ikke uvanlig at foreldre projiserer negative følelser og hensikter over på barnet. Barnet vil bli den tapende part med udekkede følelsesmessige behov. Dette kan bidra til at barnet får et negativt syn på seg selv som igjen gir grunnlag for dårlig selvfølelse.

Evne til å engasjere seg positivt følelsesmessig i barnet

Killen (2007) hevder at å engasjere seg positivt følelsesmessig i barnet handler om den voksnes evne til å glede seg over barnet og glede seg sammen med barnet. Gjennom sensitive foreldres positive engasjement vil barnet utvikle «positive forventninger, optimisme og egen evne til å glede seg og engasjere seg» (s.37). Ved bortfall av denne foreldreferdigheten eller der denne er mangelfull, kan vi se innadvendte eller utagerende barn som ikke forventer noe av omgivelsene, og som vil vise engstelse og utrygghet i samvær med andre barn og voksne (ibid.). Killen (2007) mener at rus er den faktoren som i størst grad påvirker

foreldreferdighetene i negativ retning fordi det blir vanskelig å engasjere seg positivt følelsesmessig i barnet.

Evne til empati med barnet

Et barn som blir trøstet og som får gleden av å dele sine opplevelser med omsorgspersonen sin, utvikler evne til å regulere følelsene sine på en hensiktsmessig måte (Killen 2007). For at foreldre skal kunne trøste og dele opplevelser med barnet må de være i stand til empatisk innlevelse i barnets situasjon (ibid.). Empati har både en emosjonell og en kognitiv dimensjon.

Evne til å ha realistiske forventninger til barnet

Barns opplevelse av mestring er vesentlig for deres utvikling. «Forventninger kan stimulere, utfordre og bekrefte» (Killen 2007, s. 38). Når foreldre har realistiske forventninger til barnet, vil det si at de tilpasser forventningene til barnets utvikling og modning. Barn trenger grenser som på en kjærlig måte hjelper dem til å strukturere og organisere hverdagen. Struktur og grenser skaper oversikt, og oversikt skaper trygghet. På denne måten, mener Killen (2007) at barn som opplever omsorgspersoner som har realistiske forventninger til dem, slipper bekymringer for om de er bra nok eller om de kan nok.

2.2 Forebyggende arbeid

Jeg vil i dette delkapitlet redegjøre for prinsipper i forebyggende arbeid, med spesielt fokus på barn i barnehagealder. Barnehagens og barnevernets forebyggende funksjon vil bli belyst.

Forebyggende arbeid tar sikte på å jobbe systematisk mot et mål for at uheldig utvikling ikke skal oppstå eller for å minimere skade der det er oppstått uheldig utvikling. Helsefremmende arbeid handler om å styrke og legge til rette for en sunn og god utvikling. «Godt forebyggende arbeid setter brukerne i sentrum og anerkjenner deres ressurser og behov» (Kunnskapsdepartementet, 2007). Dette perspektivet fremmer tanken på å styrke positive faktorer fremfor å fokusere på negative. Sagt på en annen måte handler det om å se muligheter istedenfor begrensninger.

Tidlig innsats eller tidlig intervensjon er nøkkelen til å fange opp og følge opp barn som har behov for ekstra hjelp og støtte (Kunnskapsdepartementet, 2006-2007). Tidlig innsats kan forstås på flere måter. På den ene siden kan det være tiltak som settes inn tidlig i et barns liv.

Her er det avgjørende at den profesjonelle har tilstrekkelig kompetanse til å se og vurdere et barns utvikling. Det handler også om at den profesjonelle må ha evnen til å handle hensiktsmessig i forhold til det enkelte barn og dets familie (ibid.). På den andre siden kan tidlig intervensjon defineres som: «tiltak som settes inn tidlig i en problemutviklingsprosess for å minimere skadelig utvikling (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 2009). Tidlig intervensjon bidrar til å øke sjansen for å lykkes med en positiv utvikling (Departemenene, 2009).

Det forebyggende arbeidet deles inn i tre nivåer og det benyttes to sett begreper på de ulike nivåene. Det er primær- eller universalforebygging, sekundær- eller selektiv forebygging og tertiær eller indikert forebygging (Killen, 2007). Jeg velger å benytte primær, sekundær og tertiær som betegnelse på de tre ulike nivåene i forebygging.

Primærforebyggende arbeid omfatter hele grupper eller populasjoner. Viktige innsatsområder her er informasjon og opplysning og holdningsskapende arbeid, og målet er å unngå uheldig utvikling. Vi kan også si at primærforebyggende arbeid er tiltak som tar sikte på å fremme barn og foreldres velferd og utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2007). Barsegrupper, helsestasjonsbesøk, barnehageplass er tiltak som kan ha primærforebyggende funksjoner.

Sekundærforebyggende arbeid retter seg mot utsatte grupper eller risikogrupper i samfunnet vårt, som for eksempel barn av rusmisbrukere, barn av psykisk syke foreldre eller barn i fattige familier. Et viktig fokus her blir å avdekke både beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer knyttet til miljøet barnet vokser opp i, for på den måten å styrke og støtte barns utvikling og for å minske risikoen for en uheldig utvikling på et eller flere områder (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 2009). Det er lett å stigmatisere utsatte grupper i samfunnet vårt (Nesvåg, Backer-Grøndahl, Duckert, Enger, Huseby, Kraft, 2007). Dette må vies spesiell oppmerksomhet når det drives forebyggende arbeid, fordi utvikling og vekst hos mennesker er det som ønskes oppnådd.

Tertiærforebyggende arbeid retter seg mot individer der det er påvist uheldig utvikling. Det dreier seg ofte om en form for behandling eller oppfølging.

Barn som lever under vanskelige livsforhold der omsorgspersonene har store psykiske plager, er rusavhengige eller der det er fattigdom i familien er spesielt utsatt for å utvikle psykososiale vansker (Rye, 2009).

I veilederen; *Fra bekymring til handling - tidlig intervensjon på rusfeltet* (Backlund, Enstad, Frøysland, Gimse, Hoel og Ingerslev, 2010) fremheves tre sentrale elementer for å få til tidlig intervensjon i praksis.

1. Kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer og signaler, og kjennskap til kritiske faser i barns/unges utvikling og i voksnes liv.
2. Forståelse av egen rolle i arbeidet med å oppdage, gripe inn og handle på grunnlag av en bekymring.
3. Kjennskap til rutiner og prosedyrer på eget arbeidssted og i det øvrige tjenesteapparatet.

Barnehagen kan fungere som en primærforebyggende arena for alle som benytter seg av barnehagetilbud. Barnehagen er et tilbud for alle. Å ha barnehageplass er vanlig. Barnevernet jobber også forebyggende. Barnevernet gir hjelpetiltak til usatte barn. Å motta hjelpetiltak fra barnevernet representerer det uvanlige. Barnehageplass brukt som er hjelpetiltak i barnevernet er et tilbud for de få og kan fungere sekundær- og tertiærforebyggende.

Forebyggende arbeid har fått en sentral plass i en rekke styringsdokumenter. «Å komme inn så tidlig som mulig for å støtte foreldrene i omsorgsrollen, er derfor en viktig oppgave» (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009, s. 100). Dette setter den profesjonelles handlinger og innsats overfor foreldrene i en viktig posisjon.

Forebygging er også forankret i lovverk som for eksempel barnehageloven §2 «Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller (Kunnskapsdepartementet, 2005). Og barnevernloven § 4-4 «barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 1992).

Rammeplan for barnehagens innhold oppgaver presiserer: «Gjennom sin daglige, nære kontakt med barn er de ansatte i barnehagene i en sentral posisjon i forhold til å kunne observere og motta informasjon om barns omsorgs- og livssituasjon» (Kunnskapsdepartementet, 2011). Rammeplanen legger også vekt på at det er nødvendig med et systematisk samarbeid mellom barnehagen og barnevernet (ibid.). Veilederen *Til barns beste - samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten* (Kunnskapsdepartementet, 2009) presiserer at det er kommunene som har det øverste ansvar for å sørge for god koordinering av tjenestene.

Forebyggende arbeid krever ofte samarbeid mellom flere aktører. Samarbeidsparter i denne studien vil være foreldre, barnehagen og barnevernet. Samarbeidet er ofte formelt organisert ved at partene møtes for å snakke sammen, veilede, evaluere og legge til rette for gode individrettede tiltak. Det er vanlig å velge en person som koordinerer hjelp og oppfølging (Kunnskapsdepartementet, 2009). En ansvarsgruppe er et kommunalt samarbeidsforum. Det er foreldrenes behov og ønsker som må være utgangspunktet for etablering av en ansvarsgruppe. Felles for alt samarbeid med foreldrene i barnehage- og barnevernsammenheng er at foreldrene må samtykke til samarbeidet. De må få tilstrekkelig informasjon om hvorfor det er viktig med samarbeid og være klar over at et viktig formål med en ansvarsgruppe er å bidra til at de skal mestre foreldrerollen på en bedre måte enn de i utgangspunktet gjør (Kunnskapsdepartementet, 2009).

Barnehagen som oppvekst- og forebyggings arena

I januar 2009 ble det innført en lovfestet rett til barnehageplass (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009). Ved utgangen av 2010 hadde 277100 barn barnehageplass i Norge. Til sammenligning hadde 190000 barn barnehageplass i år 2000 (SSB). Det betyr at barnehagen som oppvekstarena representerer det som er vanlig for små barn i dagen samfunn. Å alminneliggjøre barnehagens plass i småbarnsforeldres hverdagsliv aktualiserer en del fokusområder. Hva som er barnehagens mandat i et samfunnsperspektiv får betydning for hva barnehagen skal fokusere på og for hvordan de jobber får å nå viktige sentralgitte målsettinger. Vi har flere styringsdokumenter hvor dette er nedfelt. Barnehagelovens §1 (Kunnskapsdepartementet, 2011) gir retning for barnehagens samfunnsmandat «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling» (s. 2). Dette tydeliggjør barnehagens viktige oppgave i forhold til barns oppvekst og utvikling og i forhold til samarbeid med barnas hjem. Barnehagen har tradisjonelt stått sterkt i forhold til foreldresamarbeid. Det er nedfelt ved lov at det skal avholdes minst to foreldresamtaler årlig (Kunnskapsdepartementet, 2011). I tillegg kan det avholdes foreldresamtaler ved behov. Både foreldre og personalet kan kalle inn til foreldresamtaler. Organisering og innhold i foreldresamtalene kan variere, men målet er å gi og få informasjon som har betydning for barnets trivsel og utvikling. Veiledning av foreldre som opplever ulike utfordringer knyttet til omsorg for og oppdragelse av barnet kan foregå i tilknytning til foreldresamtalene (Ask og Gorseth, 2004).

Barnehagen skal gi et godt pedagogisk tilbud og det overordnede prinsippet er fokus på hva som er til barnets beste. Det kan være ulike oppfatninger om hva som er til barns beste, og dette kan skape utfordringer i samarbeidet om barnet (Kunnskapsdepartementet, 2007).

For at barnehagen skal være en oppvekstarena med forebyggende funksjon, er kvaliteten på det arbeid som gjøres i barnehagen av stor betydning (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009). Personalets kompetanse, kvaliteten på barnehagens læringsmiljø og arbeid med barn som trenger spesiell oppfølging ble blant annet trukket frem som viktige indikatorer på kvaliteten i barnehagen (ibid.).

I barnehagens vesen ligger barns muligheter for lek og samvær med andre barn (Claussen, 2004) og gode utviklings- og aktivitetsmuligheter, der omsorg, oppdragelse og læring skal være viktige tilnæringsmetoder (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Barnehagens verdisyn favner både de kristne og de humanistiske tradisjoner og skal være en arena med stor toleranse for mangfold i levemåte og livssyn som finnes blant familiene de skal samarbeide med. Dette blir det svært viktig å ha et reflektert forhold til, spesielt i en hjelperelasjon der det skal samarbeides om et barns utvikling og oppvekst. Dagens samfunn består av mennesker som har ulike verdisyn og religiøs tilknytning. Det må utøves stor grad av toleranse og respekt overfor familier med et annet livssyn og levesett enn det som er vanlig for hjelperne. Likevel skal vi alltid ha fokus på barnet og dets behov.

Pedagogisk personale i barnehager har en unik mulighet til å iaktta og observere barn i samspill, samhandling og lek med andre barn og voksne. De har også daglig kontakt med barnas foreldre i hente- og bringesituasjoner. Dette gjør barnehagen til en viktig forebyggende arena der foreldreveiledning, støtte og hjelp kan ha en naturlig plass (Claussen, 2004).

Barnevernets forebyggende oppgaver

Barnevernet, både på kommunalt og statlig nivå, har som målsetning å skape gode oppvekstforhold for utsatte barn og unge (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 1992). I flere styringsdokumenter fremheves barnevernets rolle i det forebyggende arbeid.

Veilederen *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten* (Barne-, Likestillings- og Kunnskapsdepartementet, 2009) er et viktig bidrag i samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet i forhold til barn som lever under vanskelige livsforhold.

Veilederens viktigste formål er «å bidra til at barn som lever under forhold som kan skade deres utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg så tidlig som mulig» (s. 7). Barnehageplass som hjelpetiltak i barnevernet kan være med på å bedre et barns livssituasjon, men det krever

at alle involverte parter (foreldre, barnehagen og barnevernet), er likeverdige deler av samarbeidsprosessen. Begrunnelse for hvorfor barnehageplass blir valgt som hjelpetiltak skal være klart og tydelig formulert i en tidsavgrenset tiltaksplan (§ 4-5, barnevernloven). Tiltaksplanen skal evalueres jevnlig. Hjelpetiltak som gis i barnevernet er i mange tilfeller et velferdstiltak, der det ikke foreligger omsorgssvikt (Fauske, Clifford, Kojan, Lichtwarack, Martinsen og Willumsen, 2009). Hjelpetiltakene gis ofte på grunnlag av økonomiske problemer eller fordi andre instanser som kunne ha bidratt, ikke bidrar med relevant støtte og hjelp (Clifford og Lichtwarack, 2010). Dette er viktig kunnskap å ta med seg i det forebyggende arbeidet i barnehagen.

Ifølge NOU 2009:8 har rundt ti prosent av barnebefolkningen, behov for bistand fra barnevernet i løpet av barndommen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2009). Det kan være ulike grunner til dette, både at barnevernet er mer familieorientert enn tidligere og at det jobbes aktivt mot både barn og foreldre (Fauske et al., 2009). Bare en liten andel av familiene som har kontakt med barnevernet er preget av akutt risiko for barna, alvorlig omsorgssvikt, eller store adferdsvansker hos barna. Forebyggende hjelp i familien før problemene blir alvorlige, er utbredt. Ifølge Lov om barneverntjenester §4.4, kan forebyggende hjelp være ulike tiltak som støttekontakt, praktisk hjelp, økonomisk bistand, avlastning eller barnehageplass (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet

Barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet er et frivillig hjelpetiltak for familier som har ulike utfordringer. At hjelpetiltaket er frivillig innebærer at foreldrene erkjenner at barnet har et hjelpebehov og at de samtykker til hjelpetiltak. Barnehagetilbud kan pålegges ved tvang i spesielle tilfeller, der foreldrene ikke samtykker. Dette pålegget kan bare gjøres av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (Lov om barneverntjenester § 4-4). Fylkesnemnda er et uavhengig organ som fatter vedtak om blant annet omsorgsovertakelse og pålegg i form at hjelpetiltak.

«Når barneverntjenesten velger barnehageplass enten som frivillig eller pålagt tiltak, vil ofte hovedmålsettingen med barnehageplass som hjelpetiltak være å styrke barnets sosiale eller språklige kompetanse. Barnehageplassen vil også innebære en viss kontroll og tilsyn med barnets omsorgssituasjon» (Barne-, likestillings-, og kunnskapsdepartementet, 2009, s. 15).

Tiltaksplan

I følge barnevernloven §4-5, skal det utarbeides en tidsavgrenset tiltaksplan, når barnehagen blir valgt som hjelpetiltak. Planen skal konkretisere målene for tiltaket, og den skal evalueres jevnlig for ha kontroll på om hjelpetiltaket fungerer etter målsettingen, om det er nødvendig med justeringer eller om det er nødvendig med ytterligere hjelpetiltak (barne- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet, 2009). Tiltaksplanen kan også fungere som et samarbeidsdokument mellom hjemmet og andre involverte samarbeidspartnere. Om barnehageplassen skal innebære kontroll og tilsyn med barnets omsorgssituasjon forutsettes det enten at barnehagen blir opplyst om at barnehageplassen er et hjelpetiltak gjennom barnevernet, eller at personalet i barnehagen er så kompetente at de umiddelbart vil registrere de spesielle behovene barnet har.

2.3 Profesjonelle hjelpere i samarbeid med hverandre og med brukere

Hvem er den profesjonelle hjelper, og hvilken rolle har hun i forhold til det etiske aspektet ved å være en hjelper som skal forholde seg til og samarbeide med utsatte grupper i befolkningen? Den gode profesjonelle hjelper er et medmenneske som både er i stand til å gi og oppnå tillit fra den som har behov for hjelp (Eide og Skorstad, 2011). Kunnskap om mennesker i hjelperelasjoner med profesjonelle trekkes frem som et sentralt trekk ved de hjelperne som lykkes med å skape trygghet og tillit i relasjoner (ibid.). Kommunikasjon, samhandling og relasjon er viktige faktorer i arbeid med mennesker (Røkenes og Hanssen, 2006). Som fagperson må du se hele mennesket. «Du ser aldri en annen person slik hun er, men slik du opplever at hun er, på bakgrunn av din egen forforståelse» (ibid. s.12). En sensitiv og ydmyk tilnærming blir dermed viktig der foreldre trenger ekstra støtte og hjelp i omsorgs- og oppdrageransvaret for sine barn.

En dyktig fagperson har god kompetanse på både handlingsnivå og relasjonsnivå (Røkenes og Hanssen, 2006). Handlingsnivået handler om god fagkunnskap og instrumentelle ferdigheter, mens relasjonsnivået handler om god relasjonsforståelse, evnen til etisk refleksjon og relasjonelle ferdigheter (ibid.). I tillegg må den profesjonelle være i stand til empatisk innlevelse i brukernes opplevelser og på en sensitiv måte respondere og svare på foreldrenes signaler (Killen, 2007). Å lytte til brukerne krever at den profesjonelle er i stand til å sette seg inn i hva som opptar foreldrene. Den profesjonelle må være i stand til å kjenne igjen brukerens følelser uten å overidentifisere, distansere eller redusere kompleksiteten i

utfordringene (ibid.). Overidentifisering er når du tillegger brukerne dine egne følelser og din forståelse av problemet. Når vi distanserer oss bruker vi ikke vår empatiske evne og går glipp av brukerperspektivet. Reduksjon handler om at vi gjør utfordringen mindre betydningsfull enn den i virkeligheten er.

Samarbeid som fenomen fremstår i mange ulike former (Willumsen, 2009). I barnehagesammenheng er foreldresamarbeid et godt innarbeidet begrep. Hva som generelt oppleves som det vesentlige i begrepet og hva foreldre og profesjonelle hjelpere legger i begrepet kan være ulikt. «Om foreldresamarbeid skal utvikle kompetanse, må visse kvaliteter være til stede både hos foreldrene, konsulenten og i relasjonen» (Ask og Gorseth, 2004, s. 90). Foreldrene må være villige til åpenhet omkring utfordringene og hjelperen må ha fagkompetanse og være i stand til å støtte og oppmuntre (ibid.).

Når profesjonelle samarbeider internt i for eksempel barnehagen eller barnevernet kaller vi det for interne samarbeidsmøter mens eksterne samarbeidsmøter oppstår når behovet for å samarbeide på tvers av instansene er til stede (Willumsen, 2009). Regelmessige møter, tydelig ansvarsfordeling, formalisering av rutiner, riktig kompetanse, interesse og oppfølging fra ledelsen, er faktorer som kjennetegner gode samarbeidsformer (Winsvold, 2010 s.).

For at utsatte barn skal kunne få den hjelp de trenger er det svært viktig med et godt samarbeid mellom de ulike tjenestene i kommunene. Problemer som utsatte barn og unge står ovenfor krever ofte helhetlige tiltak og det er derfor behov for tverretattlig og tverrfaglig samordning av tjenester. Det er enighet om at rutiner for tverrfaglig samhandling både vil kunne føre til at man i en tidlig fase klarer å fange opp barn og unge som har problemer, og iverksette tiltak på en helhetlig og koordinert måte (Winsvold, 2011).

Jeg vil i denne studien fokusere på samarbeid der foreldre er en sentral bidragsyter. I saker der barnehagen er valgt som hjelpetiltak i barnevernet er det naturlig at barnehagen og barnevernet samarbeider med foreldrene. Barnehagen har daglig kontakt med foreldre i hente- og bringesituasjoner, og de er derfor i en særstilling når det gjelder å samhandle og samarbeide med foreldre i et forebyggingsperspektiv.

Rogers (1959 i Skau, 2003) er en av flere som har forsket på kommunikasjon og relasjonsarbeid. Han fremholder tre grunnprinsipper som må være til stede for at kommunikasjonen skal oppleves ekte. For det første er kongruens av stor betydning, her forstått som ekthet og samsvar. Rogers mener at den profesjonelle måtte være bevisst på egne

følelser, være en ekte person, være seg selv. For det andre mener han at empati er viktig. Den profesjonelle hjelpers evne til innlevelse i den andres verden blir fremhevet som svært betydningsfullt. For det tredje fremholder han en positiv grunnholdning til den du skal hjelpe som svært viktig i forhold til å oppnå positive resultater i et utviklingsarbeid (Skau, 2003). Kommunikasjon består av to faktorer som kan betegnes som innhold og relasjoner (Lauvås og Lauvås, 2004). Gjennom kommunikasjon mellom for eksempel en bruker og en hjelper, defineres og omdefineres relasjonen mellom partene, og det som påvirker denne prosessen er «makt, grad av tillit og intimitet» (ibid. s.179).

Vi finner profesjonelle hjelpere i mange ulike yrker og de vil inneha forskjellige funksjoner. Denne studien setter fokus på den profesjonelle hjelper i barnevernet og i barnehagen i samhandling med foreldre til barn som har barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet.

Kapitel 3 Metode

Begrepet metode kan i vid forstand tolkes som arbeidsmåte, og den greske betydningen av begrepet er «veien til målet» (Kvale & Brinkmann, 2010). I metodekapitlet redegjør jeg for de valg jeg har tatt i arbeidet med denne studien. Jeg vil kort redegjøre for den vitenskapsteoretiske tilnærmingen jeg arbeider innenfor, og på den måten sikre en best mulig synliggjøring av mitt ståsted. Jeg vil også beskrive og begrunne viktige etiske prinsipper som ligger til grunn for min forskning, samt hvilke kvalitetskrav jeg forholder meg til.

3.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Som overbyggende vitenskapsteoretisk ramme og bakteppe for min forskning, valgte jeg å forholde meg mest til det konstruktivistiske paradigmet som ser på sosial interaksjon som det vesentlige når ny kunnskap og forståelse skal oppnås (Postholm, 2010). Kontekst kan forklares som den sammenhengen utsagn blir sagt i, det miljøet informantene lever i og de omstendigheter som informantene må forholde seg til. Konteksten informantene befinner seg i, inneholder elementer fra deres erfaringer og levemåte som både er synlig og usynlig for meg som forsker. Den relasjon og fortrolighet som jeg makter å oppnå i intervjusamtalen er også en del av konteksten informantene befinner seg i (Ibid.). Omsatt til praksis i mitt forskningsprosjekt vil de drøftingene jeg gjør i forhold til kategoriene som trer frem i analysen, bli i lys av konteksten informantene mine, befinner seg i. Data jeg innhenter gjennom intervjusamtalene med informantene, er deres opplevelse av seg selv og sitt liv. Informantene eier sannheten om seg selv, sitt liv og sin oppfatning av virkeligheten. Det konstruktivistiske paradigmet legger vekt på at mennesket konstruerer sin egen virkelighet, og alt vi erfarer og opplever blir til nye erfaringer som er farget av vår forståelse av oss selv og verden (Fuglset og Skogen, 2006). Konstruktivismen betrakter mennesket som aktivt handlende og ansvarlig (Postholm, 2010). Forståelse og opplevelse av mening blir skapt i sosial interaksjon med andre mennesker (ibid.).

I analyseprosessen av de innsamlede data, valgte jeg den hermeneutiske tilnærmingen. Thagaard (2009) beskriver hermeneutikk som en fortolkning av hva mennesker formidler gjennom handlinger og utsagn. Hermeneutikk fremhever at meningsinnholdet bare kan forstås i lys av helheten, altså konteksten (ibid.). En stadig vekselvirkning mellom helhet og del, skaper en sirkulær prosess, der den transkriberte teksten tolkes av meg som forsker sett i lys av teori og tidligere forskning på temaet. Gjennom denne fram og tilbake prosessen i forhold

til data, kontekst, teori og meg selv, forsøker jeg som forsker å oppnå dypere innsikt (Kvale & Brinkmann, 2010) i foreldrenes opplevelser og erfaring med barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet.

3.2 Kvalitativ forskningsmetodisk tilnærming

Valg av forskningsmetode skjer på grunnlag av studiens problemstilling og hva forskeren ønsker å oppnå av kunnskap og innsikt (Postholm, 2010). Vi finner ulike metodiske tilnærminger når et tema skal utforskes. Vi skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode.

Kvantitativ metode benyttes når du ønsker mye informasjon om store grupper eller et stort antall enheter og er preget av sterkere struktur og mindre fleksibilitet enn kvalitativ metode (Ringdal, 2007). Virkeligheten beskrives i antall og utbredelse, tall og tabeller (Thagaard, 2009). Vanlige datainnsamlingsstrategier i kvantitativ metode er telefonintervju med faste spørsmål som kan gi korte svar eller svaralternativer, spørreskjema og eksperiment (Ringdal, 2007).

Kvalitativ metode blir tradisjonelt benyttet når målet er å få en dypere forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2009). Små utvalg benyttes for å oppnå nær kontakt mellom informant og forsker (ibid.). Innenfor kvalitativ forskning kan vi velge mellom ulike metodiske tilnærminger. De vanligste tilnærmingene er samtaleintervju og deltagende observasjon. Kvalitativ forskning velges som metode, når temaet krever et tillitsforhold mellom forsker og informant for å få fram troverdige data (Thagaard, 2009).

Mitt valg av problemstilling innebærer et ønske om å få en dypere forståelse av fenomenet barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet. Det er foreldrenes opplevelser jeg ønsker å få tak i, og forskningen min blir da induktiv. Det innebærer at det er den konteksten foreldrene opplever fenomenet i som blir retningsgivende for forskningen (Gudmundsdottir, 1992). Jeg valgte den kvalitative metoden, for å finne svar på min problemstilling. På grunn av temaets og problemstillingens egenart, valgte jeg det kvalitative intervjuet som datainnsamlingsstrategi.

Det er tre sentrale prinsipper i den kvalitative forskningstradisjonen. For det første er det informantens perspektiv på sitt liv som skal løftes frem (Dalen 2004). Dette stiller svært høye krav til forskeren i form av å sette seg selv i bakgrunnen, og virkelig lyttet til det informanten

forteller. Forskeren må også besitte god kunnskap om temaet som utforskes, og ha gode intervjuetekniske ferdigheter. Dette vil bidra til økt trygghet for informanten i intervjusituasjonen, samtidig som forskeren sikrer at intervjuet handler om temaet som ønskes utforsket. For det andre er kvalitativ forskning verdilada (Thagaard, 2009). Med det forstås at den ikke er objektiv og nøytral. Innsikt i informantens tanker, erfaringer og følelser knyttet til temaet det forskes på, fordrer en sensitivitet og interesse fra forskerens side. Samtidig må forskeren være bevisst på at hennes forforståelse og holdninger påvirker hennes tolking av utsagnene. En sterk bevissthet på dette er nødvendig for å sikre høy troverdighet i forskningen. Det tredje prinsippet legger vekt på konteksten. Et av hovedmålene med kvalitativ forskning er at forskeren er i stand til å gi fylldige beskrivelser av kontekst (Gudmundsdottir, 1992).

Intervju

Intervju betyr, ifølge Kvale og Brinkmann (2010) utveksling av synspunkt. I dette ligger en forventning om at intervjuet forutsetter en toveiskommunikasjon mellom informant og intervjuer. Kunnskap og forståelse blir skapt i en gjensidig prosess mellom informant og forsker, underveis i intervjuet (ibid.).

Det er vanlig å skille mellom åpne, lukkede og halvstrukturert intervju (Thagaard, 2009). I et åpent intervju er målet å få informanten til å fortelle så åpent som mulig om sin livsverden (Dalen, 2004). Det stilles store krav til forskeren i et åpent intervju, fordi det ikke på forhånd er utarbeidet intervjuguide og fordi hun er avhengig av at informanten er i stand til å snakke fritt om det utforskende temaet (ibid.). I et lukket intervju er det fastlagte spørsmål der det kan gis korte svar, eller der det kan være en begrenset mengde svaralternativer. Her stiller ikke forskeren oppklarende spørsmål for å kunne gå i dybden av informantens opplevelse av et fenomen. (Fuglseth og Skogen, 2006). Det halvstrukturerte intervjuet kjennetegnes ved at det på forhånd er utarbeidet en intervjuguide med tema eller åpne spørsmål som skal få informanten til å fortelle, samtidig som det preges av at forskeren følger opp informanten utsagn med oppfølgingsspørsmål. En profesjonell samtale som det halvstrukturerte intervjuet også kan kalles, har likhetstrekk med dagliglivets samtaler på grunn av den samtalebaserte formen, men det er også store forskjeller (Kvale og Brinkmann, 2010). Dagliglivets samtaler er preget av likeverdighet, der begge parter fritt kan velge tema og innfallsvinkler, mens det halvstrukturerte intervjuet bærer preg av asymmetri mellom informant og forsker, der forskeren har regien og styringen. I et forskningsintervju tar forskeren utgangspunkt i

problemstillingen og temaet det skal forskes på, når hun skal velge intervjumetode. Innenfor den pedagogiske fagtradisjonen er det halvstrukturerte intervjuet mest brukt, og det er også denne intervjumetoden jeg benyttet i min undersøkelse.

Min rolle som forsker

Kunnskapen som konstrueres i intervjusamtalene jeg har med mine informanter blir til gjennom en gjensidig påvirkning mellom oss. Som forsker må jeg være bevisst min rolle i dette og det krever at jeg har et avklart forhold til min forforståelse, altså mine holdninger, erfaringer, og mitt faglige ståsted. Jeg er utdannet førskolelærer og har over 20 års praksis fra barnehage og grunnskole. Jeg har jobbet som pedagogisk leder, barnehagestyrer og lærer. Jeg har også vært så heldig å få praktisere ved et barnevernskontor en periode. Jeg har erfaring med foreldresamarbeid, tverrfaglig samarbeid i barnevernssaker og i saker av annen karakter. Etter perioden jeg hadde ved barnevernskontoret fikk jeg inngående kunnskap om og erfaring i hvordan barnevernet jobber. Saksgangen ble tydelig for meg. Den erfaringen jeg fikk gjennom faglige diskusjoner og de avgjørelser som ble tatt, har betydd mye for min forståelse av hva barnevernet kan bidra med for barn som vokser opp under vanskelige livsforhold. Jeg fikk en dyp erkjennelse av at barnehagen og barnevernet er opptatt av de samme forholdene, men på grunn av lite kjennskap til hverandres kunnskap og kompetanse, ikke samarbeider på likeverdig grunnlag.

Valg av informanter

Valg av informanter er et viktig tema i kvalitativ forskning, fordi utvalget du har er avgjørende for de data du får (Dalen, 2011). Kvalitative studier benytter ofte strategiske utvalg, som betyr at vi finner informanter som vi tror har noe å fortelle om det fenomenet som ønskes undersøkt (Thagaard, 2009). Ved strategisk utvalg velger forskeren noen kriterier, som bidrar til å sikre bredde og variasjon i utvalget. Ofte ender kvalitative forskere opp med et tilgjengelighetsutvalg, der enkelte utvalgskriterier må vike for å få nok informanter til at studien kan bli gjennomført (ibid.). Forskeren må altså forholde seg til de informantene som er tilgjengelige når undersøkelsen starter. Utvalgets størrelse må være stort nok til å få godt belyste data å jobbe videre med i tolkings- og analyseprosessen, samtidig som de innsamlede data må være håndterbare for deg som forsker (Dalen, 2011). For å få tilgang til informanter er det vanlig å benytte seg av døråpnere eller «gate keepers» (Postholm, 2010). En døråpner er en person som kjenner miljøet jeg ønsker å forske innenfor, og som kan være behjelpelig med å skaffe informanter.

Hvordan skulle jeg gå fram for på best mulig måte å nå informanter som hadde lyst til å dele sin historie med meg? Jeg startet med å klargjøre noen utvalgsriterier. Ett kriterium var at informantene måtte være mødre til barn som hadde hatt barnehagen som hjelpetiltak i løpet av de to siste årene. Mødre ble valgt fordi de utgjør den største gruppen av brukere som benytter hjelpetiltak for sine barn (SSB, 2009). Det viste seg at jeg måtte vike fra dette kriteriet, fordi jeg det var en far som også ønsket å delta i denne studien. Jeg endret derfor kriteriet fra å gjelde mødre til å gjelde foreldre. At de måtte ha hatt tiltaket innenfor de to siste årene, begrunner jeg i tidsaspektet og nærheten til de faktiske opplevelsene. Jeg mener jeg ville få en mest mulig realistisk framstilling av fenomenet ved at det ikke hadde gått lengre tid. Et annet kriterium jeg ønsket, var at informantene skulle snakke norsk fordi jeg som uerfaren intervjuer ønsket jeg å skape nærhet og trygghet i intervjusituasjon og ikke ønsket å benytte tolk.

Jeg prøvde å finne døråpnere ved å ringe og sende mail til barneverntjenester, barnehager og helsestasjoner. Vedlagt i mailen lå informasjon om studien, et informasjonsbrev til informantene (vedlegg 2) og et til døråpnerne (vedlegg 1). Jeg møtte stor velvilje i forhold til å se på den skriftlige informasjonen, og jeg fikk løfte om snarlig tilbakemelding når de hadde sett nærmere på det. Det ble raskt klart at verken barnehagen eller helsestasjonen var riktig vei å gå for å skaffe informanter til denne studien, fordi de ikke hadde oversikt over hvem som hadde barnehagen som et hjelpetiltak i barnevernet. Barneverntjenesten har oversikt over hvem som har barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet, men det var vanskelig å få innpass. Det var problematisk i forhold til at temaet jeg forsket på var sensitivt, og fordi barnevernet som oftest ga økonomisk støtte til barnehageplassen uten at det lå så mye mer i det enn det. Jeg valgte å endre på informasjonsbrevene jeg skulle benytte i tråd med tilbakemeldingene fra barnevernstjenesten. Det innebar at jeg endret begrepsbruken min fra barneverntiltak til hjelpetiltak. Ordlyden ble litt mildere, og i ettertid ser jeg at det første brevet nok var litt for direkte og voldsomt.

Det var til slutt den ene veilederen min som ble døråpner inn til miljøet jeg skulle forske i. Hun kontaktet to barnevernsledere i to kommuner som hun samarbeider med, hvor hun kort informerte om studien min. Begge barnevernslederne sa seg villig til å bidra med å finne informanter til prosjektet mitt. De valgte ut familier som de henvendte seg til med forespørsel om deltakelse i denne studien. Barnevernslederne informerte foreldrene muntlig om hva det innebar å delta, før de fikk det skriftlige materialet jeg hadde sendt barneverntjenesten.

Informantene kunne enten gi beskjed til sin saksbehandler om at de samtykket til deltakelse, eller de kunne ta kontakt med meg på telefon eller mail. Alle mine informanter samtykket ved å gi beskjed til sin saksbehandler som videreformidlet navn og telefonnummer til meg. Jeg tok kontakt med informantene på telefon, og vi avtalte tid og sted for intervjuet.

3.3 Presentasjon av informanter

Jeg velger å presentere informantene i en tabell. Informasjonen i tabellen er bakgrunnsinformasjon som gir god oversikt over kommunetilhørighet, bakgrunn for tiltaket, barnehageform, varighet på tiltaket, alder på barnet, andre hjelpetiltak og deres sivilstatus.

Tabell 1. Informasjon om informantene.

	Informant A	Informant B	Informant C	Informant D
Kommune	1	1	2	3
Begrunnelse for tiltaket:	Rus	Rus	Boligproblem	Rus
Alder på barnet:	3 år	2 år	5 år	2år
Eierform barnehage:	Kommunal	Privat	Kommunal	Privat
Varighet på hjelpetiltaket	2år	7 mnd.	2 mnd.	1 år
Sivilstatus:	Gift	Enslig	Gift	Samboere
Andre hjelpetiltak	Avlastning	Hjemmebesøk	Hjemmebesøk	Hjemmebesøk

Som det går frem av tabell 1 kan vi se at informantene representerer tre ulike kommuner og både kommunale og private barnehager. De har barn i alderen to til fem år. Rus og boligproblem er utgangspunkt for at tiltaket kom i gang. Alle har andre hjelpetiltak i tillegg. Varigheten på tiltaket varierer fra 2 måneder til 2 år. Blant informantene finner vi både gifte, samboende og enslige.

3.4 Intervjuguide og prøveintervju

I et halvstrukturert intervju benyttes en intervjuguide (Dalen, 2011) som kan ha tema eller åpne spørsmål som bidrar til at informantens perspektiv løftes frem (ibid.). Jeg hadde valgt ut sentrale tema, som jeg ønsket å snakke om. I tillegg hadde jeg utarbeidet noen spørsmål, som skulle være til hjelp der intervjusamtalen ikke ga fortellinger som i tilstrekkelig grad belyste problemstillingen min.

Temaene i intervjuguiden (vedlegg 3) var:

1. Forberedelse og igangsetting av tiltaket
2. Målet med tiltaket
3. Forventninger
4. Samarbeid
5. Medbestemmelse

Jeg forberedte meg godt i forkant av intervjuet ved å gjennomføre prøveintervju. Her fikk jeg testet meg selv som intervjuer, jeg fikk erfare og lære av måten spørsmål ble stilt på og svarene spørsmålene ga (Dalen, 2004). Jeg gjennomførte et prøveintervju med en tidligere kollega som er barnevernspedagog. Hun har erfaring med å jobbe med familier som er brukere av barnevernets tjenester. Underveis i prøveintervjuet tok vi «time out», der vi diskuterte måter å stille spørsmål på og om spørsmålene var relevante, ledende eller for vanskelige å svare på. Dette var en svært god læringssituasjon for meg, og det endte med at jeg endret noen av spørsmålene og utelot noen. Jeg tok ikke opp intervjuet på lydbånd, og fikk derfor ikke mulighet til å reflektere over min måte å stille spørsmål på. I ettertid gjennomførte jeg imidlertid to spontane intervjuer i omgangskretsen min, der jeg forsøkte å stille åpne spørsmål som bidro til fyldige svar. Disse to intervjuene ble tatt opp på lydbånd og transkriberte, med tillatelse fra informantene. Jeg lyttet gjennom opptakene og leste den transkriberte teksten flere ganger (Kvale og Brinkmann, 2010). Dette ga meg verdifull trening og erfaring i å stille spørsmål og oppfølgingsspørsmål.

3.5 Datainnsamling

I forkant av intervjuet hadde informantene fått muntlig informasjon om prosjektet fra sine saksbehandlere. Informert samtykke er et ufravikelig prinsipp i all kvalitativ forskning (NESH, 2006). I dette prinsippet ligger et krav om at informantene må informeres om studien før et samtykke fra dem kan være gyldig. Det er også et krav om at samtykket skal være fritt. Det betyr at samtykket skal være gitt uten tvang eller ytre press. Studien ble godkjent av NSD (Norsk samfunnsfaglig datatjeneste) (vedlegg 4). Informantene hadde i tillegg fått skriftlig informasjon fra meg (se vedlegg 2). Jeg hadde telefonkontakt med alle informanter for å avklare tid og sted for intervjuet. I den samme telefonsamtalen presiserte jeg spesielt at deltakelsen i prosjektet var frivillig og at de når som helst i prosessen kunne trekke seg uten at det ville få konsekvenser for dem, og uten at de måtte gi begrunnelse på hvorfor.

Jeg startet alle intervjuene med en presentasjon av meg selv og en klargjøring av min og informantens rolle i intervjusituasjonen (Dalen, 2011). Jeg spurte om og fikk tillatelse til å ta opp intervjuet på en lydopptaker. Videre gikk jeg gjennom formål med studien og hva den ferdige masteroppgaven skulle brukes til. Jeg informerte igjen om deres rett til å trekke seg fra studien. Jeg presiserte også kravet om konfidensialitet, og i den forbindelse poengterte jeg at jeg ikke kom til å gi opplysninger til verken barnehagen eller barneverntjenesten.

Jeg gjennomførte ett telefonintervju, ett vanlig ansikt til ansikt intervju med en informant, ett intervju der både mor og far var til stede, men der det var mor som ble intervjuet, og ett intervju der både mor og far var til stede og der begge var informanter.

Informant A ønsket å stille til telefonintervju. Telefonintervju i kvalitativ forskning har blitt mer vanlig, og det gir økt mulighet til å nå informanter som det ellers ville vært vanskelig å nå (Kvale og Brinkmann, 2010). Informanten ga tillatelse til å ta opp samtalen på bånd, med telefonen på høyttaler. Jeg opplevde at jeg fikk god kontakt med informanten, og hun svarte utfyllende på temaene jeg tok opp og spørsmålene jeg stilte. Telefonintervjuet stilte store krav til meg, i forhold til å få til gode oppfølgingsspørsmål, fordi naturlige pauser opplevdes som lange og unaturlige i og med at vi ikke kunne kommunisere ved hjelp av kroppsspråk (Dalen 2004). Intervjuet med informant B, foregikk på et møterom i et leid lokale i informantens nærområde. Her kunne jeg i større grad gjøre bruk av kroppsspråk og blikk-kontakt i kommunikasjonen. Vi kunne ta pauser for å tenke oss om og på den måten få fram viktig informasjon som jeg ikke på forhånd hadde tenkt på. Denne intervjusituasjonen ga også meg mulighet til å skape trivelige rammer rundt intervjusituasjonen, ved at jeg kunne by på kaffe. Intervju C foregikk hjemme hos informanten. Dette var en helt ny erfaring for meg, og jeg opplevde at det stilte ekstra store krav til meg som forsker, samtidig som det kanskje skapte tryggere rammer for informanten. Under intervjuet var far til stede, men han deltok ikke i intervjuet som helhet. Han gikk litt til og fra samtidig som han kom med noen synspunkter og noen utfyllende detaljer. I transkripsjonen og den videre analysen har jeg valgt å ikke innlemme far, fordi mor ga tydelige og reflekterte svar, og fordi fokuset til far ble litt på siden av problemstillingen og denne oppgavens omfang. I den videre bearbeidelsen av data, tok jeg med muligheten for at noen av mors svar kan ha blitt påvirket av at far var tilstede med sine innspill. Intervju D foregikk også hjemme hos informanten. Jeg var mer bevisst på å ta meg god tid i forberedelsesfasen før vi kunne starte intervjuet, som å klargjøre båndopptaker og finne frem notatark og intervjuguiden. Det ga en god og rolig start på intervjusituasjonen, der

informantene og jeg kunne småsnakke om litt mer hverdagslige ting før vi satte i gang. Her var begge foreldrene til stede under intervjuet. Far var den som var mest aktiv og som derfor oppfattes som hoved-informant. Mor deltok også i intervjusituasjonen, men i mindre grad enn far. Jeg har valgt å betegne far som D1 og mor som D2.

3.6 Transkribering og analyse

Å transkribere lydopptaket kan beskrives som å overføre den muntlige samtale til en lesbar tekst. Teksten vil danne grunnlaget for den videre analysen og kategoriseringen av de innsamlede data (Fuglseth og Skogen, 2006). Lydopptakene var på til sammen i overkant av fire timer, og den transkriberte teksten utgjorde 47.5 sider tekst, med skrift Times new roman, skriftstørrelse 12 og linjeavstand 1.5.

Strategien jeg valgte å bruke ved transkriberingen, var at jeg skrev om dialekt til normert skriftspråk i den ferdige teksten. Dette for å beskytte informantene mot å bli gjenkjent og å øke lesbarheten. Små ord som; hmmm, og, at, og lignende som ikke hadde relevans for innholdet i det som ble sagt, ble kuttet ut for å gi bedre leseflyt i teksten.

Der informanten snakket om samme tema flere ganger, benyttet jeg meg av sammenbinding av uttalelser. Disse er markert med følgende tegn ... Jeg viser her hvordan jeg satte sammen flere utsagn om samme tema til en sammenhengende helhet.

Og da var barnehage det første tilbudet vi fikk. Det og avlastning i heimen. Vi var gode foreldre selv om vi ruset oss (Informant A).

De sier at de stoler på oss, de vet at vi er gode foreldre (informant A).

Disse to utsagnene ble i den ferdige teksten til:

«Og da var barnehage det første tilbudet vi fikk. Det og avlastning i heimen. Vi var gode foreldre selv om vi ruset oss. ... De sier at de stoler på oss, de vet at vi er gode foreldre» (informant A).

Kategorisering og analyse av data

«Å analysere betyr å dele noe opp i biter eller elementer» (Kvale og Brinkmann, 2010 s. 201).

I kvalitativ forskning innenfor det konstruktivistiske paradigmet kan vi velge om vi ønsker fokus på sentrale temaer i undersøkelsen, altså en temasentrert tilnærming, eller om vi ønsker en personsentrert analytisk tilnærming (Thagaard, 2009). Ved temasentrert tilnærming sammenlignes informasjon fra alle informantene om hvert tema av betydning i datamaterialet. Når det er personsentrerte tilnærming er det personen eller en gruppe personer som er i fokus for analysen. Ofte ser vi at både personsentrerte og temasentrerte analyser blir brukt i en og samme studie (ibid.). For å sikre en strukturert analyseprosess, deler vi datamaterialet inn i

kategorier. Analyser av data der det benyttes koding og kategorisering betegnes også som deskriptiv analyse (Postholm, 2010). I Deskriptiv analyse reduseres datamaterialet for bedre oversikt og forståelse. Denne reduksjonen av datamaterialet betegnes av Kvale og Brinkmann (2010) som meningsfortetting. Lange setninger og avsnitt kortes ned til mening som beskrives med få ord (ibid.). På denne måten er det mulig å få fatt i essensen av innholdet fra hvert intervju, slik at det blir mulig å finne likheter og ulikheter i det opplevde fenomenet.

I den første fasen av bearbeidingen og analysen jobbet jeg med å identifisere analytiske enheter i datamaterialet. «Enheten kan en setning, flere setninger eller et avsnitt» (Thagaard, 2009 s. 149). Jeg jobbet systematisk med ett intervju om gangen. Jeg leste det transkriberte intervjuet flere ganger for å få tak i meningsinnholdet. Underveis i denne prosessen noterte jeg tanker jeg gjorde meg og stikkord som klargjorde hva de ulike utsagnene handlet om.

Da jeg hadde bearbeidet alle intervjuene på denne måten, startet neste fase i bearbeiding og systematisering av dataene. For å få oversikt over temaene som ble fremhevet som sentrale i intervjuet, valgte jeg å sette informantenes utsagn inn i en matrise (se vedlegg 5). Ytterst til høyre i matrisen noterte jeg tema i stikkordsform for å klargjøre for meg selv hva utsagnet handlet om. Da måtte jeg stadig tilbake til den første bearbeidingen av data for å få oversikt over kontekst og uttalelser, og på den måten få helhet i informantenes utsagn.

I tredje bearbeiding samlet jeg utsagn fra alle intervjuene under tema. Jeg brukte samme type matrise (vedlegg 6). Dette ga god oversikt over dataene. Arbeidet med å kategorisere datamaterialet var tidkrevende og slitsomt. Jeg strevde mye med å finne essensen og fellesnevner i det dataene viste. Jeg opplevde perioder i analysearbeidet som gikk fint og smertefritt, og der jeg følte at jeg hadde oversikt. Disse gode periodene ble avløst av faser der jeg hadde kjørt meg fast i et spor, uten mulighet for å finne mening og sammenheng i det jeg jobbet med. Her var det nødvendig med en omstrukturering (Jacobsen, 2001). Jacobsen poengterer at for å komme videre må forskeren være villig til å gi slipp på det man tror er løsningen. Dette kan være smertefullt og frustrerende men nødvendig (ibid.).

Kategoriseringen foregikk som en hermeneutisk prosess, altså i en stadig veksling mellom enkeltutsagn fra informantene og helheten i data. Dette krevde stor konsentrasjon og iherdig arbeid over tid. Omsider utkrystalliserte det seg noen hovedmomenter som jeg valgte å jobbe videre med. Jeg valgte til slutt fire hovedkategorier.

Hovedkategoriene er:

1. *Foreldrenes forståelse av tiltakets innhold.*
2. *Foreldrenes opplevelse av relasjon med de profesjonelle hjelperne.*
3. *Foreldrenes opplevelse av samarbeidet med hjelperne.*
4. *Foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket.*

Disse fire hovedkategoriene belyser hovedinntrykket fra datainnsamlingen. Hver hovedkategori består av underkategorier, som vil bli synliggjort i kapittel 4.

3.6 Kvalitet i studien

Den kvalitative forskningens pålitelighet eller troverdighet, måles i forhold til hvor nøyaktig forskeren har redegjort for prosjektets fremgangsmåte (Thagaard, 2009). Jeg har redegjort for framgangsmåtene jeg benyttet under hele forskningsprosessen, fra valg av tema og problemstilling, hvordan jeg fikk informanter, hvordan jeg forberedte meg til intervjuene, gjennomføring av intervjuene, analyse og kategorisering av data. På denne måten kan lesere av forskningsrapporten gjøre seg opp sin egen mening om forskningens troverdighet (ibid.). I analyse av data i denne studien har jeg støttet meg til tidligere forskning og relevant teori, som et bidrag til å øke studiens troverdighet.

Validiteten eller gyldigheten i kvalitativ forskning, handler om i hvor stor grad vi har lyktes med å finne svar på problemstillingen gjennom den innsamlede empirien (Ringdal, 2009). Hvordan mine erfaringer og opplevelser, både som forsker, fagperson og medmenneske har bidratt til å farge intervjusituasjonen, må vurderes kontinuerlig. En intervjusituasjon i kvalitativ forskning vil være preget av asymmetrisk maktforhold (Kvale og Brinkmann, 2010). Intervjuren er den som stiller spørsmål, definerer, bestemmer og følger opp tema, og den som avslutter samtalen når hun føler for det (ibid). Jeg var bevisst på at jeg som forsker kunne legge mening i og tolke utsagn som ikke automatisk ga samme mening for informanten.

I kvalitativ forskning har generalisering eller overførbarhet en annen betydning enn i kvantitativ forskning. Kunnskapen som produseres i intervjusituasjonen sammen med mine informanter, er en redegjørelse for mine fire informanters unike opplevelser og erfaringer med å ha barnehagen som et hjelpetiltak i barnevernet for sine barn. Kunnskapen som kommer

frem er knyttet til en spesiell kontekst. Gjennom fyldige beskrivelser av fenomenet kan forskningsteksten gjøres naturalistisk generaliserbar, noe som vil si at funnene kan ha nytteverdi for andre i en lignende situasjon (Thagaard, 2009). Det betyr at lesere av denne studien kan kjenne seg igjen i noen av funnene og gjennom det se overføringsverdien til lignende situasjoner og egen hverdag. Jeg håper at resultatene i studien kan fungere som en inngang til refleksjon over rollen som hjelper i relasjon med de som trenger hjelp i omsorgen for sine barn.

3.7 Etiske refleksjoner

Det stilles etiske krav til gjennomføring av kvalitative intervjuer (NESH, 2006). Kravet om informert samtykke og konfidensialitet står sterkt. Informert samtykke betyr at informanten informeres om studiens formål, forskningsdesign og eventuelle fordeler og ulemper ved deltagelse i undersøkelsen. Informantene må få informasjon om at de når som helst i prosessen kan trekke seg, uten at det vil få negative konsekvenser for dem (NESH, 2006). Å avklare både forskerens og informantens roller, før intervjuet starter, er en god regel. Å tydeliggjøre formålet med prosjektet og hva jeg skulle benytte empirien til, bidro til å skape oversikt og trygghet for informanten.

Konfidensialitet handler om informantenes rett til å være anonyme. Jeg har anonymisert alle mine informanter ved å gi dem betegnelsene Informant A, B, C og D istedenfor å referere til dem med deres navn. Jeg har også vært bevisst på å utelate informasjon som bostedskommune, bosted, navn på barnehagen de benytter og andre opplysninger som kan bidra til at noen kjenner igjen informantene. Ingen opplysninger må kunne spores tilbake til informantene. Alle data som kunne identifisere informantene ble oppbevart forsvarlig nedlåst og slettet eller makulert etter at forskningsprosjektet ble avsluttet.

Avslutningen av et kvalitativt intervju er viktig. «Forskeren har et ansvar for at de som utforskes ikke utsettes for skade eller andre alvorlige belastninger» (NESH, 2006, punkt 7). Dette gjelder både under og i etterkant av intervjuet, samt ved publisering av forskningsrapporten (Thagaard, 2009). Dette innebar at jeg hele tiden vurderte hvilke oppfølgingsspørsmål jeg stilte og at jeg var bevisst på hvordan jeg tok imot fortellingene til informantene. Jeg var sensitiv i min spørsmålsstilling. Når jeg observerte en tilbakeholdenhet hos informantene, valgte jeg å forlate spørsmålet fremfor å stille oppfølgingsspørsmål. Dette var et bevisst valg av meg som forsker. Jeg var klar over at viktig informasjon kunne gå tapt på denne måten, men jeg følte et etisk ansvar for at informantene skulle forlate

intervjusituasjonen med mestringsfølelse, og det var deres valg hvor åpne de ønsket å være. Jeg erfarte imidlertid at informantene i løpet av intervjuet ga utfyllende informasjon til meg. At jeg ga informanten mulighet til å kommentere hvordan intervjuet hadde vært og at de fikk komme med avsluttende kommentarer og oppklare eventuelle uklarheter, var en god måte å avslutte prosessen på (Postholm, 2010).

Dette masterprosjektet ble meldt til NSD, fordi sensitive og personlige opplysninger kunne komme fram under intervjuprosessen. Jeg har fulgt NESH sine *forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora*. (Norsk samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, 2006).

Kapittel 4 Presentasjon av data

I dette kapitlet presenteres sentrale funn i datamaterialet. Jeg har valgt en temasentrert tilnærming (jf. kap. 3.6).

4.1 Foreldrenes forståelse av tiltakets innhold

Det er viktig å få tak i foreldrenes forståelse av tiltakets innhold fordi det danner grunnlaget for hvordan barnehagen, barnevernet og foreldrene kan samarbeide om gjennomføring av tiltaket. Jeg presenterer fire underkategorier:

- Hvordan tiltaket kom i gang
- Foreldrenes forståelse av innholdet i tiltaket
- Foreldrenes vurdering av barnehagens og barneverntjenestens rolle og ansvar i tiltaket?

Hvordan tiltaket kom i gang

Informant A ba selv om hjelp til å ta seg av barnet, og dette har preget hennes positive innstilling og motivasjon for samarbeidet.

Vi gikk jo til barnevernet selv, skjønner du. Da den eldste var liten gikk vi og fortalte, fordi vi var på institusjon da han ble født. Jeg og faren møttes der, og vi flytta hjem og det ble ikke gitt beskjed fra institusjonen om at vi kom hjem med baby og var rusmisbrukere. Det var etter ni måneder at vi tok kontakt om at vi hadde sprukket og at vi trengte hjelp, og da var barnehageplass det første tilbudet vi fikk, det og avlastning i heimen (Informant A).

Informant A representerer foreldre som på eget initiativ tok kontakt med barnevernet. Hun fikk dermed anledning til selv å bidra til gode løsninger for seg selv og sin familie.

Informant B levde også i et hjem som var preget av rus, der faren til barnet hennes ruset seg. Hun så ikke at dette var et dårlig oppvekstmiljø for barnet, og hun viste også mye motstand da barnevernet kom inn i bildet. Etter hvert innså hun at barnet hennes ville få en tryggere oppvekst i et hjem uten rus.

Og da ble jeg mer eller mindre dratt ut av hjemmet, fordi at jeg var litt dum den gangen, og så ikke at jeg måtte ta tak og gå eller dra for meg selv ... det var jeg selv som søkte barnehageplass, og når jeg søkte så skrev jeg med at saksbehandleren i barnevernet hadde et skriv som hun ville ha med. Det er jo fordi at det skal bli enklere å få plass. Vi kommer jo inn i første rekke (informant B).

Informant B, fikk først tilbud om plass ved et senter for barn og foreldre. Dette var ikke noe hun ønsket, men hun følte at hun ikke hadde noe valg. Etter oppholdet i familieinstitusjonen ble det snakk om barnehageplass. Hun søkte selv om plass, samtidig som hun la ved et brev

fra barneverntjenesten for å få fortrinnsrett til barnehageplass. Informant B fortalte at det var viktig for henne at det var hun selv som søkte om barnehageplass. Hun opplyste i søknaden at barneverntjenesten ønsket å legge ved et brev. Dette kan tyde på at hun opplevde hjelpen hun fikk fra barnevernet til å skaffe barnehageplass som positiv, til tross for at det ikke var hennes initiativ som førte til kontakt med dem.

For Informant C kom tiltaket i gang etter samarbeid mellom henne og barnehagen. Hun fortalte om store problemer der de bodde. Mye bråk og kranling med husverten på kveldstid. «Vi snakka med barnehagen underveis, hele tiden, om hvorfor hun var så trett og sånn ... vi fant ingen ny plass å bo, det var derfor de ble kobla inn til oss» (Informant C). Informant C opplevde at den uholdbare bosituasjonen gikk utover barnet, som var trøtt og uopplagt på dagtid på grunn av bråk på kveldene. Hun opplevde at barnehagen tok henne på alvor, og hun følte at de forstod henne og støttet henne. På en foreldresamtale i barnehagen ble hun forevist et brev som barnehagen ønsket å sende til barneverntjenesten. Dette samtykket hun i, fordi hun trodde at barnevernet ville hjelpe familien med bolig en annen plass. I ettertid tenker informant C at noen andre kunne ha hjulpet i stedet. Hun trekker frem helsestasjonen som en bedre samarbeidspartner i det hun opplevde som en uholdbar boligsituasjon.

Informant D og samboeren hans hadde et lite barn sammen. Informant D var rusmisbruker, og det var utgangspunktet for at de fikk kontakt med barnevernet. Han forteller at han medisinerer seg selv på grunn av udiagnostisert diagnose, uten at han selv var klar over dette. Han sier at han aldri tok amfetamin for å oppnå en rus, bare for å bli roligere og mer fokusert. Ingen i nettverket skjønnte at han ruset seg. Hjemme hadde han store humørsvingninger, og til slutt fortalte han det til sin samboer. Kontakten med barnevernet opplevdes utrygg og uoversiktlig, og han var sterkt uenig i at barnet skulle ha barnehageplass som et hjelpetiltak gjennom barnevernet. Jeg trekker derfor den slutningen at tiltaket ikke kom i gang på grunn av initiativ fra foreldrene selv.

Foreldres forståelse av innholdet i tiltaket

Foreldrenes fortellinger om hva innholdet i tiltaket var, gir meg informasjon om hvilket fokus de handler ut fra. Alle informantene i denne studien mente at barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet først og fremst handlet om at det ga økonomisk støtte til å ha barnet i barnehagen.

«Jeg ville ha forklart så enkelt som at du får støtte til å ha, altså du får råd til å ha barnet ditt i barnehagen» (Informant A). Informant A var avhengig av økonomisk støtte for å kunne tilby barnet sitt barnehageplass, der han kunne leke med andre barn. Hun var selv under utdanning, og jobbet som lærling. Lærlingelønn er ikke mye å leve av, og derfor var hun glad for den økonomiske støtten hun fikk. I dag er hun stolt av seg selv og det hun har oppnådd, både i forhold til barnet sitt og i forhold til utdanningen.

Informant B forteller at i tillegg til at tiltaket handlet om økonomisk støtte, også handlet om å følge opp barnet. « ... og litt for å følge opp barnet da, hvis han har noen små problem eller ... og sånne ting. I det hele tatt bare å følge opp barnet, for å se at det går bra» (Informant B). Barnets «små problemer» handlet om sen språkutvikling og om barnets adferd som kunne være både utagerende og innadvendt og utrygg.

Informant C trekker også frem kontakten med andre barn som et viktig mål med tiltaket. Hun er tydelig på at barnet hennes får det hun trenger hjemme, men fordi hun er enebarn har hun behov å være i barnehagen for å leke med andre barn. «Det barnevernet vil gå inn på nå da, er at vi får dekket barnehagen ... det er kontakt med andre barn, for alt det andre får hun egentlig hjemme» (Informant C). Hva «alt det andre» representerer i Informant C sitt liv, handlet om oppmerksomhet, ulike turer og aktiviteter, vanlige familieaktiviteter som å spise måltider sammen, leke sammen og besøke slekt og venner,

Informant D fortalte at barnehageplassen også var et tiltak for at barnet skulle få stabilitet og faste rutiner på dagtid. Den sosiale funksjonen barnehageplassen dekker, der lek og samvær med andre barn og voksne var sentralt, ble trukket frem som betydningsfullt i innholdet i tiltaket. «At barnet kanskje kommer seg ut fra hjemmet og at barnet får faste rutiner på dagtid ... ikke gå sammen med foreldrene hele tiden, bli kjent med andre folk, andre barn» (Informant D1). Barnehagetiltaket gir barnet verdifull omgang med andre barn og voksne.

Foreldrenes vurdering av barnehagens og barneverntjenestens rolle og ansvar i tiltaket

Foreldrenes vurderinger av hva som er barnehagens og barnevernets rolle i hjelpetiltaket gir meg informasjon om hva som vektlegges av barnehagen og barnevernet i møtet med foreldrene. Jeg har valgt å dele opp barnehagen og barnevernets roller og ansvar i to separate deler fordi foreldrene så tydelig gjorde det.

Barnehagens rolle og ansvar

Alle informantene i denne studien vurderer at barnehagens rolle og ansvar er knyttet til barnets utvikling og trivsel, mens en av informant sier at hun har forventning om at barnehagen også tar vare på henne som forelder.

Informant A sammenlignet omsorgen hun forventet at barnet fikk i barnehagen med den omsorgen hun selv gir barnet sitt. For henne innebar dette at personalet var i stand til å se barnet hennes, og å gi oppmerksomhet og trøst samt utfordringer å strekke seg etter. Hun så på barnehagen som et supplement til hjemmet. «Egentlig så føler jeg at de skal være der for barnet mitt og ta vare på han da og behandle han som et vanlig barn ... hjelpe han så han er i lek og har venner rundt seg og alt det der ... det at de tar like godt vare på barnet mitt som jeg ville ha gjort» (Informant A). Informant A legger vekt på at barnet hennes må bli behandlet som et vanlig barn. Her ligger en forventning om at barnehagens personale ikke må stigmatisere barnet og henne som mor fordi de har kontakt med barnevernet. Vennskap og lek er viktig for informant A, og hennes fokus på at barnehagen skal ta like godt vare på barnet hennes som hun selv ville ha gjort finner jeg interessant, fordi det lett kan stå i kontrast til hva barnevernet og barnehagen vurderer som «å ta godt vare på».

Informant B hadde vært gjennom en periode med mye motstand før hun greide som hun selv sier, å se saken fra barnevernets side.

Først og fremst så er det trygghet, det at han har mulighet til å utvikle seg og i og med at han har hatt de problemene han har, så har de skjerma han litt ... så jobben deres da er jo å ta vare på dem og lære dem forskjellig da, akkurat som i et vanlig hjem på en måte ... og da hadde jeg litt forventninger, eller ikke forventninger men håp da om at han også kunne begynne å snakke etter hvert og at han utviklet seg fortere ... de er opptatt av å ivareta meg som forelder også da (Informant B)

Hun har en klar oppfatning av hva som er barnehagens rolle og ansvar i tiltaket. Hun ønsker trygghet og oversikt for både seg selv og barnet sitt. Hun forventer at barnehagen legger til rette for god utvikling for barnet hennes i trygge og omsorgsfulle omgivelser. Hun sier også at barnehagen skal være der for barnet på samme måte som i et vanlig hjem. Et vanlig hjem for henne tar hensyn til barnets behov der du viser at du er glad i barnet, setter grenser og legger til rette for lek. Hennes forventning til at barnehagen skal ivareta henne som mor, handler om dialog og samarbeid og at hun får beskjed om det er noe hun bør følge opp eller ta med til barnehagen.

Informant C, uttrykker at hun ikke hadde noen spesielle forventninger og at det derfor ble vanskelig å definere hva som var barnehagens rolle i tiltaket. Barnet hadde allerede plass i barnehagen da de fikk kontakt med barnevernet. Lek med andre barn ble fremhevet som den viktigste grunnen til at de hadde barnehageplass for barnet sitt. Barnevernet stilte som krav at barnet skulle i barnehagen hver dag. Dette opplevdes litt vanskelig fordi det er naturlig å ta seg en fridag innimellom når man har anledning til det. Det mente informant C at alle gjør. Til tross for dette var det greit med barnehageplass, fordi alle andre barn også har det. «Jeg synes det er greit at de synes hun skal gå i barnehagen. Alle barn går jo i barnehagen nå, og hun trenger barnehagen» (Informant C). Hun trenger barnehagen fordi det er en arena for lek og samvær med andre barn.

Informant D1 var bekymret for om barnehagen greide å holde oversikt over og følge med alle barna i barnehagen, men har nå blitt trygg på at barnehagen hadde gode rutiner på dette. «... og trygghet, det fokuserte vi på i begynnelsen da, når hun lå i vogna, om de fulgte med og sånn da, men de har jo selv fortalt at de har rutiner på dette da, så det er ikke noe problem» (Informant D1).

Barnevernets rolle og ansvar

Når Informant B forteller om sin opplevelse av barnevernets rolle og ansvar i tiltaket, har hun en klar formening om hva det er.

«Så da ble det satt inn hjelpetiltak, for liksom å følge opp og se at det gikk bra, for de ville ha den tryggheten da, at det liksom gikk bra med oss ... det går veldig bra, egentlig, så jeg ser bare positivt på det ... de vet det meste om meg, og der kan jeg snakke om alt liksom, for jeg snakker ikke om så mye sånn personlige ting i barnehagen. Ikke noe annet enn det de vet liksom» (Informant B).

Barnevernets rolle handler om å følge med at mor fungerte godt nok som mor og at barnet har det bra. Barnevernet vet det meste om henne gjennom utredningsperioden der hun hadde mange samtaler med saksbehandleren i barnevernet. Her våget hun å vise sin sårbarhet og motstand og hun ble møtt med omsorg og respekt.

Også Informant D1 har en opplevelse av at det er hos barnevernet de våger å være mest åpen. Barnevernet kommer hjem til dem, dette skaper trygghet og tillit. De har blitt møtt med forståelse, respekt og tydelige krav.

Det har kanskje med det å gjøre at det er de som betaler. Men også det at vi får den beskjeden om at hvis det er noe, så må vi bare ringe. Og de ringer om det er noe. Og så det at de kommer på hjemmebesøk hos oss og tar en kopp kaffe og jabber litt (Informant D1).

Barnevernet betaler regningen og dette tror Informant D1 har innvirkning på at han opplever barnevernet og ikke barnehagen som den som har mest ansvar for å følge opp. Hyppig telefonkontakt bidrar også til at det er lettere å søke råd og hjelp hos barnevernet enn hos barnehagen. Hjemmebesøkene oppleves som positive og foreldrene er opptatte av at de som kommer hjem til dem skal se og forstå hvordan de har det. På spørsmål om hva de mente om at barnehagen kunne komme på hjemmebesøk, svarte de at det hadde vært en god ide. Da hadde de følt seg trygge på at også barnehagen visste hvordan de hadde det hjemme og hvilke muligheter de hadde til å få til forskjellige ting som de snakket om.

Sammendrag av kategorien foreldrenes forståelse av tiltakets innhold

Barnehagen brukt som hjelpetiltak i barnevernet kan bli iverksatt som følge av initiativ fra foreldrene, fra andre eller som en følge av samarbeid mellom foreldrene og andre.

Funnene i denne studien viser ulike tilnærminger til hvordan og hvorfor tiltaket kom i gang.

En av informantene tok selv kontakt med barnevernet mens to informanter opplevde at kontakten med barnevernet kom i stand som en følge av andres initiativ. Den siste informanten fikk kontakt med barnevernet gjennom samarbeid med barnehagen, og hadde dermed innflytelse på den første kontaktetableringen. Årsaken til at tiltaket kom i gang var for tre av informantene rusrelatert, mens det for en informant var boligproblem.

Informantenes forståelse for tiltakets innhold var knyttet til at de fikk økonomisk støtte til barnehageplass for barna sine. Videre fikk barnet faste rutiner på dagtid og ble kjent med andre barn og voksne i barnehagen, der lek og aktivitet preget samværet. Informantene peker på viktige omsorgsfunksjoner, der det å være tilstede for barna og sørge for trygghet og sikkerhet var viktige.

To av informantene mente at barnehagen skulle ta like godt vare på barnet som foreldrene selv gjør og støtte barnets utvikling når det ikke utvikler seg som forventet. Barnehagen skulle også lære barna forskjellige ting. De normaliserte barnehagetilbudet ut fra at de fleste barn har barnehageplass i dag. En informant hadde forventning om at barnehagen skulle være opptatt av henne som forelder. Barnehagen representerer det vanlige, og her ønsker foreldrene å fremstå som en familie blant mange. Informantene snakker ikke om personlige ting med barnehagen, de forteller at de har vanlig kontakt med barnehagen i hente- og bringesituasjonene og ved de vanlige foreldresamtalene.

Barnevernets rolle og ansvar handlet om å følge opp familien, og se til at det gikk bra med dem. Barnevernet vet det meste om familiene, og dette gjorde det trygt å være åpen. Det var enkelt å ta en telefon til saksbehandleren i barnevernet. Barnevernet ringte også ofte til foreldrene om det var noe. Denne kontakten opplevdes av tre informanter som trygg og god, mens det for en informant ikke var det. Barnevernet var på hjemmebesøk hos tre av informantene, noe som gjorde at foreldrene fikk større tillit og ble bedre kjent med barnevernet.

4.2 Foreldrenes opplevelse av relasjonen med de profesjonelle hjelperne

Støtte og tillit i hjelperelasjoner er av stor betydning for resultater som kan oppnås i samarbeidet med familier som trenger støtte og hjelp i omsorgen for sine barn. Dette presiserer også alle mine fire informanter. Informantene beskriver to ulike tilnærminger når de snakker om relasjonen til de profesjonelle hjelperne. Det er relasjoner preget av tillit og trygghet eller mistillit og utrygghet, eller som foreldrene sier gode og dårlige relasjoner.

Trygge relasjoner

Informant A forteller at hun har god kontakt med hjelperne i både barnehagen og barnevernet. Det er en åpen og god dialog, der alle kan ta opp ting med hverandre. Hun trekker frem relasjonen til barnevernets saksbehandler som spesielt betydningsfull, selv om hun nå ikke har så hyppig kontakt med barnevernet lenger.

Vi er glade vi har den kuratoren vi har hatt, for jeg har jo følt at hun noen ganger har vært like mye venninne som har vært der for å hjelpe oss. For vi har hatt en annen kurator også som, ja har vi hatt henne hele veien, så har ikke saken vår vært som den er. Så det kommer mye an på folkene du har kontakt med tenker jeg også (Informant A).

Opplevelse av at hjelperen i barnevernet er en venninne knytter hun til saksbehandlerens genuine ønske om at hun skal lykkes som mor og omsorgsgiver for sine barn. Informant A har gjennom stor egeninnsats greid å skaffe seg utdanning. Nå er hun inne i siste fase av lærlingetiden. Støtte og oppmuntring fra saksbehandleren i barnevernet i starten av utdanningsløpet har også bidratt til det gode forholdet.

På samme måte som Informant A, fremhever også Informant B relasjonen til saksbehandleren i barnevernet som viktig for hvordan hennes sak har utviklet seg.

Vi har møtt hverandre så godt, jeg og både hun som er hovedkontakt og hun som kommer hjem til oss i heimen ... du blir litt mer trygg når du snakker godt med noen da, og samarbeider godt med noen ... jeg synes egentlig at de har vært så flinke til å legge til rette på vår måte, ut fra sånn som vi er. De er flinke til å lytte og flinke til å komme med sine tanker (Informant B).

Gode møter der kommunikasjonen er preget av trygghet, respekt og tillit beskrives som det vesentlige når hun skal fortelle om relasjonen til hjelperne i barnevernet.

Informant D1 forteller om en positiv endring i sitt syn på relasjonen til hjelperne i barnevernet. I begynnelsen opplevde han barnevernet skremmende og farlig. Etter hvert erfarte Informant D1 at barnevernet ønsket det beste for både barnet og familien hans. Dette skapte tillit og troverdighet, og gjorde det mulig for han å stole på barnevernet.

”Barnevernet, jeg hatet egentlig det navnet før, det var skummelt. Nå har jeg funnet ut at de er der bare for å hjelpe til, de er der ikke for å ødelegge en hel familie. Og samme hva det er så stiller de opp og hjelper til. Jeg har bare positivt å fortelle om barnevernet (Informant D1).

Positive erfaringer der familien og barnevernet sammen løser utfordringer har gitt grunnlag for at Informant D1 opplever tillit og trygghet i relasjonen med sine profesjonelle hjelpere i barnevernet.

Utrygge relasjoner

Informant C hadde opplevd store krenkelser i sitt samarbeid med både barnehagen og barnevernet. Hun setter ord på at hun har følt seg ydmyket av den første saksbehandleren i barnevernet. «Den første saksbehandleren, hun var så ufin, jeg har aldri følt meg så ydmyket i hele mitt liv» (Informant C). Ydmykelsen gikk ut på at hun ikke opplevde å bli lyttet til. Saksbehandleren hadde en oppfatning av hva saken dreide seg om, og Informant C nådde ikke inn med sin side av saken. Hun følte seg overkjørt. Informant C hadde kontakt med barnevernet som barn og ungdom. Saksbehandleren var mest opptatt av å lese og referere hva som stod i saksmappen fra den gang. Selv mente Informant C at dette var et tilbakelagt stadium. Hun kunne også fortelle om et samarbeid med barnehagen som opplevdes utrygt.

... og hun styren og pedagogiske lederen skrev et helt A4ark, som vi fikk høre, om at alt var i orden, men at de var alvorlig bekymret for at vi ikke fant et sted å bo, hva gjør vi liksom ... men det var tydeligvis ikke det de sendte inn, de sendte en kort notis isteden ... de har fått ny pedagogisk leder og hun har vist gjort seg opp sin egen mening og det er kanskje etter at hun har snakket med barnevernet ... så det spørs om den nye pedagogiske lederen har på seg noen briller da, det tror jeg kanskje, siden ingen har reagert før ... jeg tok det opp med saksbehandleren, gjorde jeg, og hun sa at vi bare var overfølsomme (Informant C).

Når hun snakker om barnehagepersonalet skiller hun på den generelle tryggheten hun sier at hun opplever i møte med hele barnehageavdelingens personale, og den utryggheten hun opplever i forhold til barnehagens rolle i samarbeid med barnevernet. Det er det den nye

pedagogiske lederen som «får skylden for» at relasjonen til barnehagen også kan oppleves vanskelig. Informant C opplevde at barnehagens syn på deres foreldrefungering har endret seg drastisk etter at de fikk ny pedagogisk leder på avdelingen der hennes barn har plass. Hun følte at saksbehandleren hadde påvirket den nye pedagogiske lederen. Da hun tok mot til seg for å snakke om dette med saksbehandleren i barnevernet ble hun ikke møtt. Hun ble avfeid med at de var overfølsomme.

I likhet med informant C hadde Informant D1 opplevelser knyttet til at barnehagen endret syn på dem som forelder etter samarbeid med barnevernet.

Det fungerer greit da, men når vi er på foreldresamtaler på barnehagen så var alt greit, så kommer vi på møte med barnevernet, da er det liksom sånn at barnehagen måtte ha noe å komme med, fordi da var det at barnet vårt kledde av seg. Og da fikk vi beskjed om det på foreldresamtalen at vi bare kunne glede oss til vi skulle i ansvarsgruppemøte, fordi de hadde bare positive ting å si. Plutselig snur det på møtet med barnevernet, om at det ikke var så positivt allikevel. ... (Informant D1).

Etter et møte i barnehagen der de fikk gode tilbakemeldinger på at ting fungerte bra, opplevde Informant D1 at barnehagen endret mening. På et ansvarsgruppemøte der både barnehagen og barnevernet var til stede, kom det frem synspunkter fra barnehagen som ikke hadde vært drøftet med foreldrene. Dette opplevdes vanskelig for foreldrene, og de mistet tilliten til barnehagen.

Sammendrag av kategorien Foreldrenes opplevelse av relasjonen med de profesjonelle hjelperne

Funnene i denne kategorien kan oppsummeres med at det foreligger klare indikasjoner på at den menneskelige relasjonen har betydning for foreldrenes totale opplevelse av barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet. Profesjonelle hjelperes fagkunnskap er av stor betydning for at foreldrene skulle oppleve trygghet og gjensidighet i relasjonen. At fagpersonen hadde evnen til å legge til rette ut fra slik som foreldrene var og at hun var flink til å lytte, ble fremhevet som viktige faktorer. Denne studien viser at informantene opplever at de har gode og dårlige relasjoner til de profesjonelle hjelperne i både barnehagen og barnevernet.

Trygge relasjoner til hjelperne beskrives når foreldrene opplever:

- at hjelperne stiller opp og hjelper til
- gjensidig respekt og tillit
- trygghet i kommunikasjonen, der foreldrene opplever å bli lyttet til.
- at relasjonen til hjelperne har preg av vennskap

Utrygge relasjoner til hjelperne beskrives når foreldrene opplever:

- at hjelperne utøver makt
- mistillit fra hjelperne
- at hjelperne stigmatiserer dem
- mangel på kongruens hos hjelperne

Et hovedinntrykk i datamaterialet viser at foreldrene opplever å ha best relasjon til hjelperne i barnevernet. Dette også når tiltaket kom i gang på initiativ fra andre enn foreldrene selv. Det som utpeker seg som det vesentlige med den dårlige relasjonen handlet om at foreldrene erfarte at barnehagen først ga dem positive tilbakemeldinger om deres foreldrefungering og barnets utvikling, for så å gi en annen fremstilling i ansvarsgruppemøter der både barnehagen og barnevernet var tilstede.

4.3 Foreldrenes opplevelse av samarbeid med hjelperne

Foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnehagen og barnevernet handler både om hvordan det formelle samarbeidet er organisert og hvordan de opplever å bli møtt. Jeg vil i denne kategorien belyse funn gjennom fem underkategorier:

1. Viktige faktorer i samarbeidet med hjelperne
2. Tiltaksplan
3. Møter
4. Medvirkning
5. Motstand

Viktige faktorer i samarbeidet med hjelperne

Informant A følte seg som en hvilken som helst foreldre i barnehagen, og hun mente derfor at barnehagen skulle gjøre det som var jobben deres, altså være imøtekommende, gi og ta imot informasjon. «Fordi om vi har støtte fra barnevernet da, så liksom føler jeg... jeg føler ikke at de skal bidra med noe annet enn det som er jobben deres» (Informant A). Dette utsagnet fra Informant A handler om at hun ser på seg selv som en vanlig familie med et vanlig barn. Hun opplever ikke at hun har behov for spesiell oppfølging utover det alle med barn i barnehagen har.

Informant B mener det er viktig å være åpen og ærlig i samarbeidet med hjelperne. Hun forteller om at å vise vilje til samarbeid fra hennes side bidrar positivt fordi hun da får mulighet til å påvirke. «Det er viktig å være veldig samarbeidsvillig, ikke liksom sette seg på bakbeina og skal stritte imot, for det hjelper virkelig ingen» (Informant B).

Informant C hadde erfart at personalet i barnehagen endret sin måte å være på overfor henne og barnet, etter at det ble kjent at barnevernet var inne i bildet. «Det er i alle fall en ting jeg har tenkt på. Jeg vil ikke at de skal begynne å bedømme oss annerledes enn de gjorde ... jeg føler kanskje at de overtolker litt ... jeg vil jo gjerne at de skal høre på hva jeg sier, og stole på det» (Informant C). Dette opplevdes vondt og hun følte at mye av det hun sa og gjorde ble tolket og tatt ut av sammenhengen, slik at hun stadig måtte forklare eller forsvare seg.

Informant D2 hadde en positiv opplevelse av samarbeidet med barnehagen, til tross for at hun i starten av samarbeidet var motvillig. «Det at de er imøtekommende i alle fall, og blide og positive når vi kommer, og at de sier ifra om det er noe og om vi trenger å ta med noe i barnehagen» (Informant D2). Hun ønsket et åpent samarbeid der det ble gitt og tatt imot beskjeder, og der begge parter kunne ta opp ting med hverandre.

Tiltaksplan

Informant A og C hadde ikke tiltaksplan. Informant B og D hadde en tiltaksplan å forholde seg til.

Informant B hadde en plan som skulle ivareta barnets daglige omsorg og å styrke samspillskompetansen hos mor. Mor opplevde at planen ikke var konkret utformet. Hun tenkte seg litt om før hun begynte å fortelle. «Sørge for å følge med at vi ikke faller tilbake. I og med at jeg er alenemor, så skjønner jeg egentlig også at det er lett å falle litt tilbake da, når du er sliten og klar om dagene, kan du liksom ja...» (Informant B). Hun beskrev seg selv som alenemor, og at hun derfor måtte få litt ekstra oppfølging.

Informant D sin tiltaksplan handlet om å skape trygge og forutsigbare rutiner rundt barnets daglige omsorg. Både hjemmet, barnehagen og barneverntjenesten jobbet med de samme målene. «Det er om å få henne til å spise skikkelig og faste rutiner og mat og sånt, det var stort sett det det gikk på, og at hun ikke skal få flaske om natta når hun våkna og sånn. Ja og så skulle hun sove på eget rom» (informant D1). Her fungerer tiltaksplanen som et arbeidsdokument. Den er konkret og den er forankret i viktige arenaer som barnet oppholder seg på, altså både hjemme og i barnehagen. Foreldrene hadde et bevisst forhold til planen i og med at de med en gang kunne fortelle innholdet i den. Begrepet tiltaksplan var også forankret hos dem.

Møter

«Vi har ikke så mye møter med barnevernet ... vi har møte en gang i året på grunn av, bare for at vi skal ha en sak i barnevernet ... og så har vi vanlige møter, sånn som de andre har» (Informant A). Informant A har møter med barnevernet så sjelden som en gang i året. De blir ikke fulgt opp tettere fordi de ikke har behov for det. Informant A har god nytte av tiltaket for økonomiens skyld. Utover det sier hun at barnet er et helt vanlig barn som ikke har noen spesielle behov. Vi har fått tilbud om ikke å ha kontakt med barnevernet for tre- fire år siden, men vi har holdt på det for å få hjelp til å dekke fritidsaktiviteter til den eldste, og så får vi hjelp til barnehageplass for den yngste (Informant A). Informant A er tydelig på at den økonomiske støtten de mottar fra barnevernet ikke betyr at barnet har spesielle behov. I barnehagen gjennomføres det vanlige foreldresamtaler to ganger i året. I disse møtene er det ikke noe tema at de har barnehageplass som et hjelpetiltak i barnevernet. Det er ingen møter mellom foreldrene, barnehagen og barnevernet.

Informant B har en annen opplevelse av organisering av samarbeidet gjennom møter. Hun beskriver møter der hun, barnevernet og barnehagen møtes. Disse møtene holdes i barnehagen, noe hun ofte opplever som ubehagelig fordi alle kan se at hun har kontakt med barnevernet.

De gangene vi har fellesmøter i barnehagen, så kjenner jeg faktisk litt på det, at det er litt ubehagelig, for eksempel når vi skal gå ut derifra og de andre i barnehagen som kanskje ikke vet så mye om oss, eller alle i barnehagen vet vel om det? ... jeg synes nok det er ekstra vanskelig i forhold til henne jeg vet om litt fra før» (Informant B).

Informant B opplever at hun har et godt og avklart samarbeid med hjelperne sine både i barnehagen og i barnevernet, men når det er ansvarsgruppemøte kjenner hun et ubehag. Dette ubehaget knytter hun til det at «alle andre» får innsikt i hennes kontakt med barnevernet. Informant B har vært åpen i sin omgangskrets om at hun har fått barnehageplass gjennom barnevernet, men hun har ikke snakket om det i barnehagen selv om de vet om det. Hun er usikker på hvor mye de andre i barnehagen vet om hennes situasjon, men trøster seg med at alle har taushetsplikt. Innholdet i møtene beskriver hun som fokus på barnets utvikling og samspill mellom henne og barnet.

Så blir det jo liksom veldig, du sitter jo og snakker om hvordan det har gått i barnehagen og sånne ting og hvordan utviklingen hans er og om han er på rett vei og sånne ting ... jeg synes det er viktig å ta det til seg og ta det med seg videre ... I barnehagen uten barnevern, er det vel to ganger, sånne foreldresamtaler ... ja så skulle det være et møte nå, men det ble utsatt fordi at den ene personen i barnehagen var syk og samtidig sa de at det gikk så bra at det ikke var behov for det møtet da (Informant B).

Informant B forteller om god oppfølging i møtene. De snakker om barnets trivsel og utvikling. Hun har erfart at møter har blitt avlyst og utsatt. Det kan være ulike grunner til dette, men felles for alle er at hun pleier å få tilbakemelding på at det ikke er så farlig om møtet blir avlyst fordi det ikke er spesielt behov for møtet fordi ting så ut til å gå bra.

Informant C ønsket ikke ansvarsgruppemøte. Hun ville avvente og se hva som kom ut av undersøkelsessaken i barnevernet. Om det ikke var grunn for bekymring for barnet, ønsket hun at så få som mulig visste om at de hadde hatt kontakt med barnevernet.

De snakket om en ansvarsgruppe, men vi har valgt ikke å involvere noen, det er ikke snakk om noe spesielt, men de ville liksom ha mere kontroll eller noe, mer innsyn eller noe ... hun som var her sa at det ikke var noe hast eller noe, så nå avventer vi bare, hun skulle på ferie, så vi skulle få høre fra henne senere (Informant C).

Informant C refererer til en saksbehandler fra barnevernet som hadde vært på hjemmebesøk for å diskutere flere tiltak. På den ene siden oppleves kontakten med barnevernet truende, mens det på den andre siden blir kommunisert at ting ikke haster, og dermed gir inntrykk av at det ikke er så farlig. De hadde hatt tre møter med barnevernet og to med barnehagen i forbindelse med tiltaket. Innholdet hadde dreid seg om rutiner rundt barnet og grensesetting.

Informant D1 forteller om flere ulike typer møter. De har vanlige foreldresamtaler i barnehagen, ansvarsgruppemøter og oppfølgingsmøter med barnevernet. Både barnehagen og barnevernet gir litt veiledning. « ... men da synes jeg at det i fra barnehagen side blir litt feil, fordi hun som sitter der og skal fortelle meg hvordan jeg skal gi barnet mitt mat hjemme, hun har ingen barn selv» (Informant D1). Informant D1 viser liten tillit til fagkunnskapen til personalet i barnehagen. Som vi så i kategori 4.2, har Informant D1 en utrygg relasjon til barnehagen. Det kan tenkes at dette påvirker hans opplevelse av veiledningssituasjonen.

Medvirkning

Informant A opplever stor grad av medvirkning både i innhold og gjennomføring av tiltaket. Hun fremholder god kommunikasjon og åpenhet som viktige faktorer. Hun har hele tiden blitt respektert, sett og forstått. «Og vi er så fornøyde med den hjelpa vi fikk, både i forhold til barnehagen og at han fikk komme til familie på avlastning, og så gikk det ikke og vi snakka med barnevernet om at han måtte flytte, og vi har vært med på alt altså» (Informant A). Hennes innsikt i egen foreldrefungering er stor, og det kan nok tenkes at dette har bidratt

positivt i samarbeidet hun har hatt med barnevernet og barnehagen. Hun setter ord på at hun er fornøyd med den hjelpen hun har fått.

Opplevelse av medvirkning handlet for informant B om at hun gjennom å være åpen og fortelle sin historie i møte med barnehagen fikk mulighet til å bli lyttet til. Hun opplevde at barnehagen tok imot hennes fortelling, og de handlet hensiktsmessig ut fra de forventninger informant B hadde, altså hun ble møtt med respekt, omsorg og interesse. Hun fortalte også at barnehagen la til rette for at barnet hennes skulle ha det trygt og godt, gjennom å skjerme han for store grupper, at de hadde primærkontakter, og at de hadde en åpen dialog i hente- og bringesituasjonene.

Jeg har liksom lagt kortene frem og fortalt alt, og det synes de er veldig godt, fordi da vet de litt mer og skjønner hvorfor barnet oppfører seg slik det gjør ... det er veldig viktig synes jeg da, å være åpen og fortelle ... er det noen ting som jeg er litt uenig i så forklarer jeg bare min mening om saken og så finner vi som regel fram til en løsning, det gjør vi bestandig» (Informant B).

Informant C representerer foreldre som ikke opplever at de har en reell medvirkning i verken tiltakets innhold eller gjennomføring. Hun har akseptert at barnevernet skal gjennomføre en undersøkelse i familien hennes, men hun er dypt uenig i det. «Men det ser jeg nå da, jeg har jo lyst til at de skal forsvinne, jeg vil ikke ha noe med dere å gjøre, men det kan jeg ikke gjøre, for da tror jeg at de kommer til å bli så usikker på grunn av vår historie, og da er jeg redd de går inn og kjører gjennom tvang» (Informant C). Informant C hadde som barn og ungdom selv kontakt med barnevernet. Dette preger hennes innstilling til hva barnevernet representerer. Hun er redd for at de skal ta fra henne barnet, og dette preger hennes samarbeidsvillighet. Hennes familie er i en tidlig fase av undersøkelsessaken i barnevernet, og hun uttrykker stor usikker og redsel for hva utfallet blir.

Informant D hadde opplevd å ha reell medvirkning. I begynnelsen av tiltaket var det liten grad av medvirkning, etter hvert som han ble tryggere i relasjonen til hjelperne, våget han å si sin mening og gjennom det fikk han mulighet til å påvirke. Det betydde ikke at det var han som bestemte, men han ble lyttet til og han ble tatt på alvor.

Motstand

Motstand definerer jeg som motvilje til å ta inn over seg nødvendigheten av et samarbeid med barnevernet. Det var Informant B, C og D som kunne fortelle om motstand i samarbeidsprosesser med de profesjonelle hjelperne. Informant A hadde ikke erfart motstand i samarbeidet.

Da barnevernet kom inn for å foreta en undersøkelsessak i barnevernet, var Informant B utrygg og redd. Hun sier om seg selv at hun var lite samarbeidsvillig. «Da følte egentlig alt som kritikk og noen kom liksom inn i heimen og skulle bestemme over barnet ditt og sånne ting, det var jo ikke noe positivt i det hele tatt» (Informant B).

Informant C følte hele undersøkelsesperioden som en stor belastning. Hun var villig til å samarbeide med barnevernet for at de skulle bli trygge på at barnet hadde det godt. Her var det stort sprik mellom det foreldrene opplevde som et problem og det barnevernet fokuserte på.

Jeg føler dem egentlig mest som en stor belastning hele gjengen, skal jeg være helt ærlig. Men det er fordi jeg er litt, jeg føler at det de holder på med handler om barnet vårt og det er jo ingenting der som de kan gjøre. For det er jo det økonomiske som er problemet ... det er greit at de skal få gjøre det de føler de må for å være sikker på at de har gjort jobben sin, men etter det skal de bort, for de har ikke noe her å gjøre (Informant C).

Informant C var utrygg og redd og reagerte med motstand når hun følte at barnevernet ikke var villige til å se saken fra hennes side. Hun mente selv at barnevernet ikke ville finne grunn til bekymring for barnet.

Informant D beskriver motstand som en forsvarsmur. Han var redd for at de skulle ta fra dem omsorgen for barnet, og denne redselen styrte hans handlinger. Alt barnevernet sa, ble tolket negativt, og han stolte ikke på det de sa om at de skulle samarbeide til beste for familien hans. «Da var jeg stressa. Ja da de (barnevernet) kom inn ja. Det likte jeg ikke. Da var det en slik forsvarsmur med en gang. Det var ikke en behagelig følelse en satt igjen med nei ... at de kom og tok fra oss jenta vår, det var det jeg fokuserte mest på» (informant D1). Her belyser Informant D et viktig perspektiv fra brukersiden. Når noen kommer inn for å gjøre seg opp en mening om hvordan du tar vare på barnet ditt, går det på din egen integritet. Din opplevelse av deg selv som omsorgsgiver blir røkket ved, og informant D beskriver følelsen av redsel og utrygghet som det vesentlige når han forteller fra denne perioden i livet. Han var redd for at barnevernet skulle komme frem til beslutningen om å ta fra dem barnet.

Sammendrag av kategorien foreldrenes opplevelse av samarbeid med hjelperne

Foreldrene mente det var viktig at barnehagen fortsatte å behandle dem på samme måte som før de fikk barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet. Det er viktig at de ikke begynner å overtolke hendelser og utsagn. Informantene ønsker at barnehagen skal stole på dem, lytte til

dem, være blide, imøtekommende og positive. Barnehagen måtte bidra til god kommunikasjon. Foreldrene ønsket en barnehage der det var mulig å ta opp ting med hverandre. Det var også viktig at barnehagen sa ifra til foreldrene når det var noe de måtte ta med.

To av informantene hadde tiltaksplan. Informantene formidlet litt ulik vinkling på målene i planen. Det kan virke som om Informant B sin plan var mindre konkret enn Informant D sin plan. Hun fortalte at den handlet om å følge med at alt gikk bra med henne og barnet. Planen fokuserte på mors omsorgskompetanse, og hvordan hun så og bekreftet barnet sitt og hvordan de kommuniserte med hverandre.

Informant D kunne fortelle om en plan som var forankret i både barnehagen og hjemme. Målene var konkrete og handlet om å få trygge og gode rutiner for barnet. Noen av målene som ble trukket frem var, at barnet skulle sove i egen seng, ikke få flaske på natta og få gode rutiner i forhold til måltider.

Møter er i følge mine informanter den mest vanlige organiseringen av samarbeidet ved gjennomføringen av barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet. Strukturen på møtene opplevdes ulikt blant informantene. Alle informantene fortalte om vanlige foreldresamtaler i barnehagen. En informant hadde bare et møte i året med barnevernet, mens de tre andre hadde jevnlige møter. To informanter hadde også ansvarsgruppemøter der flere involverte samarbeidsparter deltok. To av informantene kunne fortelle om møter som ble avlyst eller utsatt, på grunn av at det ikke var behov for noe møte akkurat nå eller fordi alt gikk fint. Dette kan gi signal fra de profesjonelle hjelperne til foreldrene om at de mener at møtene eller tiltaket ikke er så viktig.

Det var to ulike forhold som påvirket i hvor stor grad foreldrene opplevde at de hadde medvirkning. Det ene forholdet handlet om foreldrenes vilje til åpenhet og det andre handler om hjelpernes faglige tilnærming og evne til god kommunikasjon. Å være åpen og fortelle sin historie i møte med barnehagen ble av informantene fremhevet som en viktig faktor i forhold til å bli møtt med respekt, omsorg og interesse. De hadde erfart at det ved hjelp av god kommunikasjon ble mulig å finne gode løsninger sammen. Der foreldrene opplevde liten grad av medvirkning handlet det om at barnevernet og foreldrene hadde ulik vurdering av situasjonen.

Informantene beskriver motstand som en følelse av ubehag, utrygghet og redsel. De beskriver den som en forsvarsmur på grunn av sprik mellom foreldrenes og barnevernets vurdering av hva som var et problem. Ting som ble tatt opp med foreldrene opplevdes som kritikk. Felles for informantene som opplevde motstand var at de var redde for at barnevernet skulle ta fra dem barnet.

4.4 Foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket

Barnehagen som hjelpetiltak er for alle fire informanter i denne studien et frivillig hjelpetiltak. De har samtykket i at tiltaket skal settes i gang. Det skal være et klart mål med tiltaket, nedfelt i tiltaksplanen. Som vi ser fra kategori 5.1, hadde bare to av informantene tiltaksplan. Denne kategorien handler om foreldrenes vurdering av nytten de opplever at de har av tiltaket i forhold til seg selv som omsorgsgiver og i forhold til å se muligheter fremover.

Å se seg selv som omsorgsgiver

Informant A refererer til tiden da de fikk hjelp fra barnevernet og fram til i dag, som en lærerik tidsperiode som går over mange år. Hun forteller:

«Vi var gode foreldre selv om vi rusa oss, så jeg føler at den foreldrerollen, den hadde vi inne ... vi har bestandig hørt at vi er et litt spesielt tilfelle. Vi kom og sa i fra selv. Og har vært veldig, ja vi samarbeidet godt med barnevernet og sånn ... ja, vi begynner å føle oss ganske normale, så vi har ikke så mye oppfølging rundt oss da, men vi klarer oss veldig godt. Det er på grunn av at vi har jobba ganske hardt selv» (Informant A).

Da det ble snakk om foreldrerollen, hadde Informant A mye å fortelle. Hun har hele tiden vært opptatt av at barnet skulle ha det trygt og godt. Hun knytter god foreldrefungering sammen med motet til å spørre om og motta hjelp. Hun har hele tiden følt støtte fra hjelperne og mener at de sammen har greid å få alt til å fungere så godt. Det samme gjorde Informant B. Hun har et reflektert og realistisk syn på seg selv som omsorgsgiver og mor. Hun ser utvikling hos både seg selv og barnet fra de fikk plass på et familie-barn-tiltak til barnet begynte i barnehagen og fram til i dag.

«Fra den dagen jeg dro dit og til i dag, har jeg og barnet mitt bare vokst veldig mye ... du vet jo at du får hjelp på en måte til å ta deg av barnet ditt ... men jeg liksom istedenfor å sette meg ned å tenke at det skal være ubehagelig, så prøver jeg heller å tenke at jeg faktisk kan være ei bedre mor enn mange andre» (Informant B).

Informant B setter ord på noe som kan være vanskelig for mange. Hun sier at hun vet at hun får hjelp til å ta seg av barnet sitt. Denne erkjennelsen er et godt utgangspunkt for et endringsarbeid i seg selv og for samarbeid med barnehagen og barnevernet.

Informantene C hadde et annet syn på nytten av tiltaket. Hun opplevde stort sprik mellom sin egen vurdering av hva som var utfordringen og det barnevernet fokuserte på. «Det er så rart, for det er jo hele tida vi som er i fokus og ikke dattera vår ... jeg føler ikke at vi har noe problem ... problemene vi har ligger egentlig til oss, til den voksne ... vi er en vanlig familie, og hva kommer folk til å tro da?» (Informant C). Informant C opplever ikke barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet som nyttig. Hun ønsker at det hadde vært mere fokus og oppfølging i forhold til deres økonomi. Hun nevner gjeldsrådgiving som et tiltak. Økonomien er et stort problem for hennes familie. Hun tror at å få orden og oversikt over den hadde bidratt positivt til deres foreldrefungering.

Informant D1 opplevde i starten liten nytte av tiltaket men dette har endret seg underveis. Han samarbeider med barnevernet fordi han har innsett at de gjør det til beste for barnet og dem som familie. Da han opplevde at barnehagen snudde seg mot dem i et fellesmøte med barnevernet (jf. 4.2) holdt han på å miste motet. Han var sliten og lei av å bli stemplet og dømt, og reagerte med å ville ta barnet ut av barnehagen.

Jeg ville bytte barnehage jeg da. Barnet vårt trives jo så godt der, og det ser jo jeg også, men alt har ei grense da. Det er jo greit at barnet vårt trives men vi skal jo trives vi også ... jeg skjønnte det bedre da jeg først kom i gang med utredningen da, i alle fall da jeg fikk medisin, da skjønnte jeg at jeg ble en helt annen og at det ble en helt annen hverdag (Informant D1).

Mor var sterkt uenig i å ta barnet ut av barnehagen, og mente at det lett kunne ha blitt oppfattet som om de ønsket å flykte fra problemene. Etter at ting begynte å roe seg, har far innsett hvor alvorlig hans rusmisbruk hadde vært for familien. Han forteller at han har fått et nytt liv etter at han ble diagnostisert og medisinert.

Å se muligheter

Informant A kunne se tilbake på et familieliv med mange motbakker. Hun hadde hele tiden opplevelse av medbestemmelse og derfor kunne hun se tilbake på den hjelpen hun hadde fått med glede og ydmykhet. Hun hadde fått god hjelp fra både familie, barnevern og barnehagen.

« ... det er som jeg sier da, at hadde vi ikke hatt dem (barnevernet) så hadde vi ikke hatt barnehageplass heller, og jeg skammer meg ikke så mye over det heller ... de sier de stoler på oss, og de vet at vi er gode foreldre ... det står så mye dritt i media, men for oss har det ikke vært noe annet enn hjelp, og det sier jeg også da, når jeg snakker med andre» (Informant A).

Informant A hadde stor fremtidstro, og gledet seg til hun var ferdig med lærlingetiden. Hun var trygg på at hun var en god omsorgsperson og mor.

Informant B, mente at hun ikke kom til å ha kontakt med barnevernet så mye lenger. «Sånn innerst inne, hadde jeg vel egentlig tenkt at de kunne ha avsluttet, men i og med at jeg har så god kontakt med dem, så tenker jeg at det ikke er så farlig. Det er bedre å ha dem der en måned for lenge enn en for lite» (Informant B). Ting hadde gått seg til og egentlig følte Informant B at hun greide seg godt på egen hånd nå.

Informant C hadde en annen innfallsvinkel til å se de mulighetene den hjelpen hun mottar kan gi. Både hun og barnets far var det hun betegnet som barnevernsbarn. Hun hadde mange dårlige opplevelser knyttet til det. Følelsen av å være annerledes og utenfor satt sterkt i. Hennes barndom og oppvekst var preget av at hun ikke hadde de samme materielle godene som barna hun vokste opp sammen med, og dette skapte mye skamfølelse og utrygghet. Hun hadde en klar formening om at hennes barn ikke skulle oppleve sin barndom slik hun selv hadde gjort.

Ellers så fører vi hele livet vårt rundt det at hun skal ha det bra, og vi vil jo ikke at det skal fortsette for henne slik det har vært for oss ... hun skal ikke være noe forskjellig fra andre barn, det har vi snakka mye om og er veldig bevisst på ... det er så lett å bli stigmatisert og barnet vårt skal ikke være noe barnevernsbarn ... Det vi har vært gjennom har vi bestemt oss for å bruke for det det er verdt ... vi prøver å tenke fremover hele tida, men det er ikke så enkelt når noen prøver å få oss bakover i tid, nesten (Informant C).

Informant C sier at hennes barn ikke skal være noe barnevernsbarn. Hun har et sterkt ønske om at hennes barn ikke skal være forskjellig fra andre barn. Hun ønsker at barnet hennes skal vokse opp med trygge rammer rundt seg, der hun slipper å ha bekymringer som hører den voksne verden til. Informant C opplevde barnevernets undersøkelsessak som en nedverdiggende prosess. Fokuset som ble satt på hennes og barnefarens kontakt med barnevernet i oppveksten opplevdes meningsløs og opprivende. Den tiden var et tilbakelagt kapittel i deres liv, nå var de klare for å fortsette familielivet sitt på en bedre måte enn det de selv opplevde i sin barndom

Informant D1 forteller at han har hatt stort utbytte av tiltaket. Barnet har blitt mere utadvendt og sosialt. Han selv har blitt tryggere og han tar mere ansvar i forhold til barnet og familien.

Han tror at barnevernets hovedfokus er å følge med at rusprøvene han leverer er rene. Han er ferdig med rus, og har stor tro på fremtiden.

Sammendrag av kategorien foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket

To av informantene er tydelig på at de vet at de får hjelp til å ta seg av barnet sitt. De velger å se på det som en styrke istedenfor en svakhet. Tre av informantene ser på seg selv og sin familie som en vanlig familie, og barna som vanlig barn. Når det kommer til foreldrenes vurdering av nytten av tiltaket, har de fremtidstro. Tre av informantene føler seg sterke nok til å stå på egne ben, og ser tydelig at de har fått hjelp til å være bedre omsorgsgivere for barna sine. En informant mener at hun ikke har behov for hjelp fra barnevernet til annet enn økonomisk støtte.

Kapittel 5 Drøfting

Jeg har i kapittel 4 presentert ulike sider ved foreldrenes opplevelse av tiltaket. I dette kapitlet drøftes sentrale funn i lys av teori og tidligere forskning i forhold til min problemstilling som er:

Hva vektlegger foreldre i samarbeid med barnehagen og barnevernet når barnehageplass er et hjelpetiltak i barnevernet?

Det er flere forhold som påvirker hvordan foreldrene opplever barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet. Mine funn viser at barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet iverksettes som et *støttetiltak* for barnet og familien. Det er foreldrenes rusmisbruk og boforhold som har utløst kontakt med barnevernet for informantene i denne studien. En informant tok selv kontakt med barnevernet, en annen samarbeidet med barnehagen om igangsetting av tiltaket, mens to informanter fikk kontakt med barnevernet gjennom initiativ fra andre (jf. Kapittel 4.2). Tre av informantene forteller om et samarbeid med barnevernet som utviklet seg i positiv retning etter hvert som de ble bedre kjent med hverandre og tillit ble etablert. En av informantene var tidlig i samarbeidsfasen med barnevernet og var utrygg og usikker i samarbeidet. Det er interessant at det var denne informanten som samarbeidet med barnehagen om å etablere kontakt med barnevernet.

Barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet kan komme i gang som en følge av en utredningssak i barnevernet, eller det kan settes i verk som et velferdstiltak på grunn av familiens situasjon uten at det foreligger en utredning. Alle de fire informantene i denne studien fikk tiltaket i starten av en utredningsprosess. Det kan tyde på at barnevernet ser på barnehagen som en god forebyggende arena for utsatte barn og unge. Dette støttes av funn i Andreassen (2011) sin masteravhandling der det er konkludert med at barnevernet ser på barnehagen som et godt forebyggende tiltak uavhengig av utfordringen som førte til tiltaket.

5.1 En vanlig familie

Familien som en sosial konstruksjon står sterkt i det norske samfunn. Killen (2007) påpeker hvor viktig det er for barna i en familie å ha foreldre som på en trygg måte er i stand til å mestre omsorgs og oppdrageransvaret godt nok (jf. 2.1). Dette innebærer også at foreldrene er i stand til å «se seg selv», altså være bevisst både sine sterke og svake sider.

Funn i denne studien peker på at de fire foreldrene som benyttet barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet for sine barn, opplevde seg selv som en vanlig familie. Det at de sier at de er en

vanlig familie betyr at de ikke ser på seg selv som annerledes enn andre familier. Riktignok forteller foreldrene at de har eller har hatt spesielle utfordringer, men dette er ikke det de legger vekt på når de forteller om sin situasjon. Tre av informantene bruker betegnelse som vanlig hjem, vanlig familie og vanlig barn.

Når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har *særlig behov* for hjelp, skal barneverntjenesten sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. At det er svakheter eller mangler ved forholdene i hjemmet er ikke i seg selv tilstrekkelig til å iverksette tiltak etter § 4-4. Grunnvilkåret for å sette inn tiltak er at barnet har et *særlig behov* for hjelp. Barnets behov må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Kravet om at barnet må ha et særlig behov for hjelp innebærer at hjelpebehovet er større enn det som er vanlig for de fleste andre barn (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 2000).

Regjeringens tydelige presisering av at hjelpetiltak i barnevernet skal settes i verk når barnet har særlig behov for hjelp, står i kontrast til foreldrenes utsagn om at de er en vanlig familie med et vanlig barn. Det kan være ulike årsaker til at de beskriver seg selv som en vanlig familie. For det første kan det handle om foreldrenes erkjennelse av at de har et hjelpebehov, for det andre kan det handle om at de opplever barnehageplass som vanlig i dagens samfunn.

Erkjennelse av hjelpebehov

Foreldrenes erkjennelse av at de har et hjelpebehov kan være vanskelig å ta innover seg. «Å ha et problem har i vårt samfunn blitt forbundet med svakhet og avhengighet» (Shulman, 2003, s. 155). Samfunnet vårt vedsetter uavhengighet høyt, og det å kunne greie seg selv, blir sett på som viktig for å opprettholde sosial status (ibid.). Å ha kontakt med barnevernet viser en avhengighet. Denne avhengigheten kan oppleves belastende for foreldrene, og for å beskytte seg selv mot nederlagsfølelse kan det hende at foreldrene bruker ulike forsvarsmekanismer som å fortrenge eller minimere betydningen av hjelpen de får.

Forsvarsmekanismer er ubevisste psykologiske reaksjoner som trer inn når mennesket føler seg truet eller krenket og er sinnets egen måte å takle vanskelige hendelser eller opplevelser på (Culleberg, 1994).

Mennesker i hjelperelasjoner opplever ofte ambivalens i forhold til å skulle ta imot hjelp fordi de på den ene siden ønsker en bedring av sin situasjon, mens de på den andre siden er engstelig for å bli stigmatisert (Schulman, 2003). Stigmatisering handler om at man blir definert ut fra noen egenskaper som hindrer personen i å oppnå full sosial aksept. Hvordan foreldrene tenker om seg selv og sin fungering som omsorgsgivere og hva de opplever at omgivelsene mener om dem, kan være retningsgivende for hvordan de velger å forholde seg til utfordringene de har og hvordan de samarbeide med hjelpere (Shulman, 2003).

Foreldrene i denne studien fikk, som jeg tidligere har redegjort for, kontakt med barnevernet som følge av rus eller boligproblem. Forskning viser at barn som vokser opp med rus i hjemmet er ekstra utsatt for å utvikle psykosomatiske vansker senere i livet (Killen 2007). Det blir derfor i et forebyggingsperspektiv, viktig å holde fokus på barna i disse familiene, selv om foreldrene nå forteller at de er rusfrie.

Normalitetskampen blir av Halså (2011) belyst i hennes studie av psykisk syke mødres opplevelse av egen omsorgskompetanse. Halså (2011) fant også at foreldrene hun intervjuet hadde stort behov for å leve opp til det de vurderte som vanlig. Mødrenes erkjennelse av egen tilkortkommenhet i omsorgen for sine barn, ble for dem en kamp om å greie det som de vurderte som normalt og godt nok (ibid.).

Barnehagen er for alle

Flere av informantene mente at barnet deres ikke hadde noe med barnevernet å gjøre og at barnet ikke skulle være et barnevernsbarn. Foreldrenes opplevelse av å være en vanlig familie kan handle om at foreldrene opplever barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet som vanlig og «ufarlig». Kanskje har ikke barnet synlige eller tydelige vansker som gjør at foreldrene tenker på tiltaket som viktig for barnet. De forteller at tiltaket først og fremst handler om økonomi, selv om de også forteller om omsorgsfunksjoner som skal bidra til vekst og utvikling hos barnet. Jeg erfarte at mine informanter hadde en klar oppfatning av at barnehagen var et tilbud som de fleste barn benyttet seg av og at den derfor representerte noe vanlig, noe som ikke var spesielt for dem i deres situasjon. De skilte ikke på barnehagens rolle og ansvar der barnehagen var et hjelpetiltak i barnevernet og der det var et vanlig barnehagetilbud. Etter at det ble vedtatt rett til barnehageplass i 2009 for alle barn som hadde fylt ett år, kan det være naturlig å ha denne innfallsvinkelen selv om de har hjelp fra barnevernet. Likevel kan vi si at å motta hjelpetiltak fra barnevernet er en uvanlig situasjon for de fleste familier i det norske samfunnet.

5.2 Samarbeid og organisering av tiltaket

Barnehagens og barnevernets håndtering av samarbeidet med foreldrene kan ha betydning for at foreldrene sier at de er en vanlig familie og at barnet ikke har noe med barnevernet å gjøre.

Å se muligheter er en viktig faktor for å ha motivasjon til å jobbe mot et mål. Som bruker i en hjelperelasjon til profesjonelle hjelpere er det ikke alltid så lett å se de mulighetene hjelpen

kan gi. Mange faktorer spiller inn. Hvordan utfordringene ble definert av foreldrene og barnevernet fikk betydning for hvordan hjelpen ble formidlet og tatt imot.

Foreldrenes motivasjon for å delta i samarbeidsprosesser der målet er å utvikle eller forbedre omsorgsfunksjoner er for det første avhengig av at de er klar over sitt eget ståsted. For det andre er det av betydning at de som skal samarbeide har tydelige mål å jobbe mot. “ For at samarbeid skal oppleves meningsfylt og givende, er det avgjørende at de som inngår i samarbeidet har en klar formening om *hvorfor* de skal samarbeide” (Kunnskapsdepartementet, 2007, s. 8). En konkret tiltaksplan vil være et viktig bidrag i arbeidet med å finne en felles forståelsesramme omkring utfordringene det er nødvendig å jobbe med. Den vil kunne sikre foreldrenes forståelse og innsikt i barnevernets vurdering av utfordringene, samtidig som den kan fungere som et samarbeidsdokument mellom foreldre, barnehage og barnevern.

Denne studien viser at to av informantene hadde tiltaksplan, mens de to andre informantene ikke hadde det. Funn i denne undersøkelsen gjør det formålstjenlig å dele foreldrenes opplevelse av samarbeid og organisering inn i to kategorier. Den ene kategorien vil jeg betegne som *tilfeldig samarbeid*. Den andre kategorien vil jeg betegne som *strukturert samarbeid*.

Tilfeldig samarbeid

Foreldrene fortalte at det i det tilfeldige samarbeidet ikke var tverrfaglige møter, og det var ikke utarbeidet tiltaksplan. Det var foreldrene selv som ikke ønsket ansvarsgruppemøte eller tverrfaglige møter. De begrunnet dette med at de ikke ønsker at andre skulle vite om deres kontakt med barnevernet. De var engstelige for å bli stigmatiserte. Det er mye skamfølelse knyttet til dette. Andreassen (2011) fant også i sin masterstudie foreldre som vegret seg mot at andre skulle få vite at de hadde kontakt med barnevernet. Dette vanskeliggjorde barnehagens arbeid med barnet og familien, og det umuliggjorde en organisering av ei ansvarsgruppe rundt familien (ibid.).

Informantene som fortalte om samarbeid som jeg kategoriserer som tilfeldig syntes det var vanskelig å sette ord på hva tiltakets innhold var. Dette tror jeg henger sammen med at målet med tiltaket ikke var tydelig kommunisert til foreldrene. To av informantene manglet tiltaksplan. Dette kan indikere at det i disse to sakene ikke var tydelige formulerte mål å jobbe etter. Ut fra informantenes fortellinger kan jeg tolke at det for den ene informanten, som

hadde hatt et langvarig samarbeid med barnevernet, ble vurdert at en tiltaksplan ikke var nødvendig i forhold til barnet i barnehagen, fordi det var det eldste barnet som hadde størst behov for oppfølging. Den andre informanten hadde hatt kontakt med barnevernet i kun to måneder, og det kan tenkes at en tiltaksplan vil komme på plass etter hvert som barnevernet får oversikt over situasjonen.

Strukturert samarbeid

Det strukturerte samarbeidet var preget av flere typer møter. Det ble gjennomført både foreldresamtaler i barnehagen, oppfølgingsmøter med barnevernet og det var tverrfaglige møter der foreldre, barnehagen og barnevernet møttes. Det var utarbeidet tiltaksplan som var godt kjent for foreldrene. Det var to av informantene som hadde tiltaksplan, og de uttrykte stor tilfredshet med planen. Tiltaksplanen med oppsatte mål, gjorde det enklere for foreldrene å forstå hensikten med tiltaket. Målene kunne evalueres og justeres, og foreldrene kunne underveis få positiv tilbakemelding på omsorgsutøvelse som bedret seg og som fungerte tilfredsstillende. Tydelige formelle strukturer i samarbeid anses som nødvendig for å oppnå gode resultat (Winsvold, 2010). Tverrfaglig samarbeid er en forutsetning i saker der flere aktører jobber for et felles mål. Foreldrenes opplevelse av oversikt i det strukturerte samarbeidet viser betydningen av en tiltaksplan i forhold til å skaffe gode rutiner på oppfølgingen av foreldre og barn, der barnehageplass er et hjelpetiltak i barnevernet.

Møtenes betydning

Hva foreldrene opplever at møtene fokuserer på og hvor betydningsfulle møtene oppfattes, kan fortelle mye om struktur og fokus fra hjelpernes side. Foreldrene i denne studien opplevde ulike måter å organisere møtene og samarbeidet på. Felles for dem alle er deres oppfatning av at møtene ikke var noe som ble høyt prioritert av hjelperne. De fortalte om profesjonelle hjelpere som avlyser eller utsatte møter. De har også eksempler på uttalelser fra profesjonelle hjelpere om at de som familie ikke var høyest prioritert, at de skulle se an behovet for møter når de kom hjem fra ferie eller at det ikke var behov for møte nå, siden det så ut til å gå bra. Slike uttalelser kan bidra til å undergrave betydningen av tiltaket overfor foreldrene. Det kan være at barnevernet og barnehagen på denne måten ønsker å ufarliggjøre foreldrenes kontakt med barnevernet. Effekten av det som kan betegnes som undergravende praksis eller underkommunisering, kan få store konsekvenser for det enkelte barn fordi det lett kan bli en lite målrettet måte å følge opp barnet og familien på. Formelle strukturer og samarbeidsrutiner er viktig for å oppnå effekt av den hjelpen som gis (Schulman, 2003). Et viktig bidrag i det

forebyggende arbeidet som barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet representerer, er at hjelperne holder de oppsatte avtaler, for på den måten å sikre kontinuitet og oversikt for alle involverte parter.

To separate enheter

Foreldrene opplever barnehagen og barnevernet som to separate enheter i gjennomføringen av hjelpetiltaket. Enhetene har i følge informantene ulike roller og ulikt ansvar. De definerer barnevernet som den instansen som hadde størst ansvar for å følge opp tiltaket. Dette kan ha sammenheng med at barnevernet representerer makt og innflytelse, samtidig som foreldrene har vært gjennom en utfordrende prosess i utredningsfasen i barnevernet. Dette sammen med at barnevernet er på hjemmebesøk, gjennomfører veiledningssamtaler og stiller seg til disposisjon om foreldrene har behov for hjelp eller samtale, bidrar til at foreldrene får tillit og tiltro til barnevernansatte. Barnevernet vet mye om dem som familie, og her våger foreldrene å vise motstand, sårbarhet, sinne, glede og takknemlighet.

Barnehage som hjelpetiltak i barnevernet blir av foreldrene vurdert som et tiltak som utløser økonomisk kompensasjon. Der det ikke foreligger godt og målrettet samarbeid mellom foreldrene, barnehagen og barnevernet blir det vanskelig å oppleve sammenheng i den hjelpen hjelpetiltaket skal bidra med.

Det presiseres at barnehagen som institusjon har unike muligheter til forebyggende arbeid (Kunnskapsdepartementet, 2008-2009). Barnehagen skal fange opp og følge opp barn med behov for ekstra hjelp og støtte (Kunnskapsdepartementet, 2010-2011). Dette kan bidra til at barnevernet har en forventning om det arbeidet som gjøres i barnehagen på det forebyggende feltet som ikke står i samsvar med det som faktisk blir gjort. Det pedagogiske personalets muligheter og ressurser i forhold til å hjelpe og støtte barn og foreldre kommer ofte i bakgrunnen i debatter om forebyggende arbeid overfor barn og unge i risiko (Claussen, 2004). Dette gjenspeiler seg i samarbeid med for eksempel barnevernet. En kartlegging av barnehageansattes opplevelse av egen kompetanse knyttet til samarbeid med barnevernet, viste at barnehageansatte opplevde usikkerhet i samarbeid, og hvordan de skulle samtale med barn og foreldre om sine bekymringer (Bratterud og Emilsen, 2009). Et større fokus på barnehageansattes kompetanse på barns vekst og utvikling samt foreldresamarbeid i et forebyggingsperspektiv, kunne ha bidratt positivt i forhold til likeverdig samarbeid rundt barn og familier som strever.

Barnehagen kan opptre utydelig og usikkert, fordi de ikke har informasjonen som er nødvendig for å bidra best mulig i tiltaket. Dette er også funn som Andreassen (2011) fant i sin studie av tverrfaglig samarbeid om barn med spesielle behov.

5.3 Den profesjonelle hjelper i barnehagen og barnevernet

Funn i denne studien viser at foreldrene vurderer relasjonen til de profesjonelle hjelperne som mest betydningsfullt i samarbeidet med barnehagen og barnevernet. Den tilliten og relasjonen de har til hjelperne er avgjørende for hvordan tiltaket oppleves og for hvordan foreldrene samarbeider med hjelperne. En viktig faktor i hjelpeprosesser er den profesjonelle hjelpers syn på brukeren (Shulman, 2003). At foreldrene blir møtt med genuin interesse fra profesjonelle helpere der deres ressurser og behov blir satt i fokus, er et viktig prinsipp i hjelperelasjoner (jf. kapittel 2.2). Foreldrene i denne studien beskrev trygge relasjoner knyttet til samarbeid med profesjonelle helpere i både barnehage og barnevern. Viktige faktorer i den trygge relasjonen var opplevelsen av gjensidig respekt og tillit, der hjelperne stilte opp og hjalp til med små og store utfordringer. Den gode kommunikasjonen foreldrene hadde med hjelperne bar preg av vennsrelasjoner der de opplevde å bli lyttet til og der den profesjonelle viste et oppriktig ønske om at foreldrene skulle lykkes i sin omsorgsoppgave. Hjelpere i barnehagen og barnevernet har en viktig oppgave i å finne frem til gode samarbeidsrutiner som setter foreldrenes mestringspotensial i fokus. En dyktig fagperson har evnen til å møte hele menneske, der respekt for og anerkjennelse av den andre er viktige prinsipper i hjelpearbeidet (Røkenes og Hanssen, 2006).

Den profesjonelles ferdigheter, både faglig og relasjonelt, hadde stor betydning for hvordan foreldrene vurderte relasjonen og tiltaket som helhet (jf. kap. 2.3). Der foreldrene hadde opplevd brudd i tilliten til barnehagen, og dermed fått en utrygg relasjon til hjelperne, beskrev de veiledningen som ble gitt i barnehagen som lite troverdig. Dette er et eksempel som jeg mener løfter frem betydningen av tillit og trygghet i relasjonen. Uten trygghet og tillit blir det vanskelig for foreldrene å være i en hjelperelasjon.

Den gode hjelper ble karakterisert som en person som så dem som foreldre, som respekterte dem og der de opplevde å bli forstått. Gjensidighet i relasjonen der de opplevde støtte og tillit ble fremhevet som betydningsfullt. Den dårlige hjelper ble beskrevet som en som

overfortolket og involverte seg for mye eller som ikke var kongruent (jf.2.3) og tydelig, og dermed sviktet foreldrene i viktige samarbeidsmøter.

Den profesjonelle hjelper i barnevernet

Barnevernet innehar mye makt i form av utredninger og muligheten til å lage vedtak i forhold til familieforhold og foreldrefungering. I utredningsfasen opplevde mine informanter utrygghet og redsel for at barna skulle bli tatt fra dem. Etter hvert som de opplever at barnevernets hjelpere bidro med god hjelp kom erkjennelsen av at hjelpetiltak ikke representerte noen fare for at familien skulle bli splittet. Informantene i denne studien kunne fortelle om opplevd medvirkning i gjennomføring av tiltaket, men det var for de fleste informantene først etter at den første fasen i samarbeidet med barnevernet var over. Medvirkningen handlet om å ha mulighet til å påvirke gjennom å få si sin mening. Medvirkning handlet også om å bli tatt på alvor, bli lyttet til, respektert og informert. Den personlige kontakten de opplevde med hjelperne fikk betydning for hvordan de vurderte tiltaket som helhet.

I følge barnevernloven og barnehageloven skal barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet bidra til å gi barn gode oppvekstmuligheter i samarbeid med barnas hjem. Hva som er vesentlig for at barn skal få bedret sine oppvekst- og utviklingsmuligheter må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Dette handler om hvilke ressurser hver enkelt familie er i besittelse av, organisering og samarbeid samt fagpersoners relasjons- og fagkompetanse (Røkenes og Hansen, 2006).

Den profesjonelle hjelper i barnehagen

Relasjonen til barnehagen var preget av foreldrenes ønske om å fremstå som en vanlig familie på lik linje som de andre familiene i barnehagen. To av informantene opplevde et brudd i tilliten til barnehagen. Dette skjedde på ansvarsgruppemøter. I begge tilfellene hadde foreldrene hatt foreldresamtaler i barnehagen på forhånd. I disse samtalene hadde foreldrene fått gode tilbakemeldinger på ting som fungerte bra. På ansvarsgruppemøtene kom det frem opplysninger fra barnehagen om ting som ikke fungerte bra, uten at barnehagen hadde tatt dette opp med foreldrene på forhånd. En av informantene mente at barnehagen handlet som den gjorde for at den måtte ha «noe å komme med» i forhold til barnevernet. Mens den andre informanten mente at saken snudde fordi den pedagogiske lederen hadde snakket med barnevernet og dermed hadde blitt farget av barnevernets syn på saken. I disse spesifikke

situasjonene kan en nærliggende fortolkning være at barnevernet opptrådte på en måte som fikk barnehageansatte til å føle seg underlegen.

«Barnehageansatte skal vurdere barnets omsorgssituasjon ut fra sitt faglige ståsted og sin kjennskap til barnet og familien» (Barne- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet, 2009, s. 18). Dette er en viktig presisering fra departementets side. Barnehageansatte har mye kunnskap om barns utvikling og om foreldresamarbeid. Det er derfor både overraskende og nedslående at et sentralt funn i denne studien var foreldrenes opplevelse av brudd i tillit til barnehagen.

Makt i samarbeid

Makt i det tverrfaglige samarbeidet er et velkjent fenomen (Lauvås og Lauvås, 2004). Et sentralt trekk ved tverrfaglig samarbeid der makt utøves mellom profesjoner, er at makt er knyttet til å styre arbeids- og beslutningsprosesser for å realisere egne mål uten hensyn til andres mål i samarbeidet (ibid.). Dette kan ha bidratt til at barnevernet utøvde makt overfor barnehagen. Barnehagen på sin side utøvde makt overfor foreldrene. Resultatet av maktutøvelsen var at foreldrene opplevde store krenkelser. De opplevde barnehageansatte som usikker på sin egen kompetanse, samtidig som de følte seg sviktet av dem som var satt til å ta vare på barnet deres i barnehagen. Krenkelser har mange uttrykk og den profesjonelle hjelper må være bevisst på den grunnleggende ulikhet det er mellom han og foreldrene i samarbeidsrelasjoner (Skau 2003). Den profesjonelle kan svekke eller forsterke asymmetrien i samhandlingen gjennom måten hun møter foreldrene på (ibid.).

Kapittel 6 Konklusjon

Formålet med denne studien har vært å løfte frem foreldrenes opplevelser av hva de vektlegger i samarbeidet med barnehagen og barnevernet, når barnet deres har barnehageplass som et hjelpetiltak i barnevernet. Jeg har i kapittel 4 belyst ulike sider ved fenomenet. I kapittel 5 drøftet jeg sentrale funn. Jeg skal i kapittel 6 konkludere i forhold til min problemstilling som lyder:

Hva vektlegger foreldre i samarbeid med barnehagen og barnevernet når barnehageplass er et hjelpetiltak i barnevernet?

Årsaken til at barnehagen som hjelpetiltak ble valgt var for tre av informantene knyttet til rusmisbruk, mens det for en av informantene var boligproblemer. De fikk kontakt med barnevernet på tre ulike måter. En av informantene tok selv kontakt med barnevernet for å få hjelp i omsorgen for barnet sitt, en informant tok avgjørelsen om den første kontakten med barnevernet i samarbeid med barnehagen, mens to informanter fikk kontakt med barnevernet som følge av andres initiativ. Måten de fikk kontakt med barnevernet på, preget deres samarbeidsvilje den første tiden. Informantene som opplevde å være aktivt handlende i avgjørelsen om kontakt med barnevernet, var mere fornøyd og motivert for samarbeidet enn de som ufrivillig fikk kontakt med barnevernet.

Mønstre jeg fant i denne studien

- Foreldrene opplevde at de var en vanlig familie med et vanlig barn.
- Barnehagen var for alle barn, og representerte derfor ikke noe som var spesielt for dem.
- Foreldrene så på barnevernet som hjelperne, også når tiltaket kom i gang ved initiativ fra andre.
- Foreldrene var stort sett fornøyd med barnehagen, men de opplevde også brudd i tillit til barnehagen.
- Samarbeidet mellom foreldrene og hjelperne kan betegnes som enten tilfeldig eller strukturert.
- Relasjonen til den profesjonelle hjelper ble beskrevet som trygg eller utrygg.

Foreldrene i denne studien opplevde seg selv som en vanlig familie og barnet var et vanlig barn. Barnehagens rolle i gjennomføringen av hjelpetiltaket var i følge mine informanter rettet mot barna. Jeg finner det interessant at bare Informant B hadde forventning om at barnehagen også skulle ivareta henne som forelder.

Når de fire informantene mine skulle fortelle hva barnehagen representerte i hjelpetiltaket, trakk de frem at de fikk gratis barnehageplass og at barnehageplassen ville bidra til stabilitet og trygghet for barnet. Barnehagen ble et sted der foreldrene opplevde å være en vanlig familie. Lek og samvær med andre barn og voksne ble trukket frem som positivt. I barnehagen var det voksne med kompetanse til å følge opp og følge med. Foreldrenes fortellinger om hva de forventer av barnehagen som hjelpetiltak var entydige. De ønsker at barnehagen skal ta vare på barnet deres. Barnet skulle få omsorg, støtte og mulighet til å utvikle seg sammen med andre barn og voksne. Foreldrenes opplevelse av samarbeid med barnehagen var stort sett positive og de opplevde at barna trivdes og hadde det trygt i barnehagen. To av informantene kunne fortelle om brudd i tilliten til barnehagen. Dette ble beskrevet i kapittel 5.3. Relasjonen til barnehagen ble preget av utrygghet.

Foreldrene så på barnevernet som hjelperne som hadde mest ansvar for å følge opp tiltaket. Barnevernets rolle i hjelpetiltaket var rettet mot foreldrene som voksne omsorgspersoner. Her fikk de støtte og hjelp til å takle personlige forhold. Informantene i denne studien opplevde barnevernet som den som hadde mest ansvar for å følge opp tiltaket. Dette kan knyttes til at foreldrene ble godt kjent med barnevernet gjennom utredningsprosessen. Foreldrene følte trygghet og tillit etter hvert som de ble bedre kjent med saksbehandleren sin. Barnevernets støttende rolle, der foreldrene opplevde å få anerkjennelse og ros bidro til mestringfølelse. Det at foreldrene hadde hjemmebesøk fra barnevernet bidro til at de følte tilhørighet til barnevernet. Måten de ble møtt på fikk betydning for hvordan foreldrene opplevde at saken deres utviklet seg. Foreldrenes første kontakt med barnevernet hadde til en viss grad betydning for hvordan relasjonene til de profesjonelle hjelperne utviklet seg. Dette hadde mest betydning for den informanten som selv tok kontakt med barnevernet. Den gode relasjonen denne informanten opplevde i det første møtet, holdt seg gjennom hele samarbeidet. For de tre andre informantene utviklet relasjonen seg til barnevernet i positiv retning etter hvert som de ble bedre kjent og fikk bygget opp et tillitsforhold til hverandre. Relasjonen til den profesjonelle hjelper var preget av trygghet.

Samarbeidet med de profesjonelle hjelperne i gjennomføringen av hjelpetiltaket var preget av to mønstre. Det ene mønsteret som jeg har valgt å benevne som et strukturert samarbeid, var preget av flere typer møter. Det var knyttet en tiltaksplan til tiltaket som ble evaluert jevnlig.

Det andre mønsteret som jeg benevner som tilfeldig samarbeid manglet tiltaksplan og det var lite organiserte møter. Det forekom ikke ansvarsgruppemøter i det tilfeldige samarbeidet.

Relasjonen til den profesjonelle hjelper var det som for foreldrene i denne studien ble mest vektlagt. Profesjonelle hjelperes fagligkunnskap og handlingskompetanse fikk stor betydning for hvordan foreldrene opplevde å motta hjelpetiltak fra barnevernet for sine barn.

Denne undersøkelsen er liten og vil ikke automatisk ha overføringsverdi til hvordan andre foreldre med erfaring i bruk av barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet for sine barn opplever tiltaket. Funnene kan imidlertid fungere som en inngangsport til drøfting av hvordan profesjonelle helpere kan tilrettelegge for utviklende og godt samarbeid med foreldrene og hverandre til beste for barnet og familien.

6.1 utfordringer i det videre arbeidet

Foreldrene i denne studien vektla sine opplevelser i forhold til samarbeid, organisering og relasjoner til helperne i gjennomføringen av barnehageplass som hjelpetiltak i barnevernet. Ut fra deres unike historier kan det være nærliggende å påpeke at gjennomføringen av tiltaket har forbedringspotensial.

Gjennomføring av barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet må i følge foreldrene i denne studien få en tydeligere struktur når det for det første gjelder ansvarsfordeling og for det andre, formalisert oppfølging av mål knyttet til tiltaket.

Det må i større grad fokuseres på gode samarbeidsforhold mellom barnehagen, barnevernet og foreldrene. En tydelig presisering av målet med tiltaket må være nedfelt i en tiltaksplan som alle involverte parter skal forholde seg til. Foreldrene i denne studien ga tydelig uttrykk for at de så på seg selv som en vanlig familie. Jeg opplever ikke at det ligger en motsetning i dette og det faktum at foreldrene må forholde seg til en tiltaksplan for at tiltaket kan settes i verk. Det krever imidlertid kompetanse og innsikt fra helperne for å kunne kommunisere tydelig hvilke forventninger og muligheter som ligger i tiltaket, og på den måten få foreldrenes samtykke i et åpent samarbeid mellom foreldrene, barnehagen og barnevernet. Barnevernet bør få mere kunnskap om hva barnehagens potensial på det forebyggende feltet er.

Barnehagen som institusjon har hatt en rivende utvikling de siste 10-15 årene. Dette både i forhold til barnehagens innhold (jf. Rammeplan for barnehagen, 2011) barnehagens utforming

og barnegruppens sammensetting når det gjelder alder og antall barn, både med og uten spesielle behov.

Barnehagens utviklingspotensial i gjennomføring av tiltaket, ligger i økt kompetanse på samarbeid med mennesker i hjelperelasjoner. Funn i denne studien viser at foreldrene opplever at ansatte i barnehagen ikke mestret rollen som profesjonell hjelper i forhold til familier som har kontakt med barnevernet. Barnehagens måte å handle på bidro til at foreldrene opplevde brudd i tillitten til barnehagen. I teorikapitlet redegjorde jeg for viktige egenskaper ved den profesjonelle hjelper. En av egenskapene var at den profesjonelle hjelper måtte ha en positiv grunnholdning til den som skulle hjelpes (jf. kap. 2.3). For meg betyr det at den profesjonelle hjelper må «ville det beste» for barnet og for familien. Det kan se ut som om barnehageansatte i større grad må vise sin egen kunnskap og kompetanse i forhold til barna og familiene de samarbeider med. På den måten kan de bidra positivt i et forebyggende perspektiv.

I kap. 2.2, redegjorde jeg for betydningen av et tett og likeverdig samarbeid mellom barnehagen og barnevernet. Også Lehn (2009) konkluderer i sin masteravhandling *Dårlig magesfølelse – grunnlag for bekymringsmelding?* at økt kjennskap til hverandres mandat, kunnskapsgrunnlag og oppgaver trolig vil bidra til å skape trygghet i samarbeidsprosesser mellom barnehagen og barnevernet. Dette er kjent fra før, men kan ikke presiseres nok. Ansatte i barnehagen ønsker et samarbeid med barnevernet som er bygget på gjensidig trygghet og respekt for hverandres fagkunnskap (Lehn, 2009).

Min egen erfaring fra perioden jeg var ved et kommunalt barnevernskontor har gitt meg innsikt i og forståelse for barnevernets arbeidsmetoder. Jeg fikk gjennom dette en dyp erkjennelse av hvor viktig barnehageansattes bidrag er i samarbeid om barnet og familien. Mitt håp for samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet er at ansatte i barnehagene i mye større grad våger å stole på egen kompetanse, og at barnevernet i større grad ser verdien i et tett og likeverdig samarbeid til beste for barnet og familien. I kapitte 1.1. redegjorde jeg for prosjektet *Barnehagen som barneverntiltak* som mitt prosjekt inngår som en selvstendig del av. Jeg ser fram til resultatene fra denne forskningen med forventning og nysgjerrighet.

Litteraturliste

- Andreassen, I. (2011). «*Hvordan vurderer styrere, helsesøstre og barnevernspedagoger det tverrfaglige samarbeidet i forhold til førskolebarn med særskilte behov?*» En intervjuundersøkelse med fokus på barnehagen. Masteroppgave i tilpasset opplæring - fordypning spesialpedagogikk. Universitetet i Nordland.
Lastet ned 27.11.2011
http://brage.bibsys.no/hibo/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_16462/1/Andreassen_Ingvild.pdf
- Ask, K.S. & Gorseth, S. (2004). *Forsterket foreldresamarbeid når situasjonen krever det*. Grimstad. Unikurs.
- Backlund, S., Enstad, F., Frøysland, K., Gimse, A. Ø., Hoel, I. & Ingerslev, H. (2010). *Fra bekymring til handling. En veileder om tidlig intervensjon på rusområdet*. Oslo. Helsedirektoratet.
Lastet ned 10.11.2011
http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/veiledere/fra_bekymring_til_handling_en_veileder_om_tidlig_intervensjon_p_rusomr_det_503574
- Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet (2009). *Det du gjør, gjør det helt*. (Norges offentlige utredninger [NOU] 2009:22).
Lastet ned 12.12.11. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2009/nou-2009-22.html?id=587673>
- Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet (1992). *Lov nr. 100 av 17.juli 1992 om barneverntjenester* (barnevernloven). Oslo. Departementet.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2000). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. Barnevernloven §4-4 med endringer Q9/00*. (Rundskriv Q0982) Lastet ned 01.12.11
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rundskriv/2000/retningslinjer-om-hjelpetiltak-jf-barnev.html?id=279007>
- Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet. *Kompetanseutvikling i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. (Norges offentlige utredninger [NOU] 2009:8).
Lastet ned 08.10.11
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/nouer/2009/nou-2009-08/6.html?id=558054>
- Barne- og likestillingsdepartementet, kunnskapsdepartementet (2009). *Veileder. Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barnevernet*. Lastet ned 08.10.2011.
<http://www.no/upload/KD/Vedlegg/Barnehager/veileder/Veileder%20til%20barnets%20beste%202009.pdf>

- Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2011). *Små barns rett til beskyttelse*. Rapport 18/2011. Skriftserien til barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge. Lastet ned 15.11.2011.
<http://www.ntnusamfunnsforskning.no/file2.axd?fileID=14646165-692b-4eda-9eca-127fa93ad01f>
- Claussen, C., J. (2001) *Det er noe med den ungen. Fra bekymring til handling*. Oslo. Sebu forlag.
- Clifford, G., Lichtwarck, W.(2010). *Modernisering av barnevernet. Ideologi, kontekst og kompetanse*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Cullberg, J. (1994). *Dynamisk psykiatri i teori og praksis*. Oslo. Aschehoug & Co.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Dalen, M. (2011, 2.utg). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Departementen. (2009). *Regjeringens strategi for forebygging*. Oslo. Aktiv trykk.
- Eide, S., B. & Skorstad, B. (2011, 2. utg.). *Etikk – til refleksjon i sosialt arbeid*. Oslo. Gyldendal
- Fauske, H., Clifford, G., Kojan, B.H., Lichtwarack, W., Martinsen, E. & Willumsen. E.(2009) *Barnevernet på ny kurs? Det nye barnevernet – et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet. NF-rapport nr.8*. Bodø. Nordlandsforskning. Lastet ned 15.11.2010.
<http://nordlandsforskning.no/publikasjoner/rapporter/1012-barnevernet-py-kurs>
- Fuglseth, K. & Skogen, K.(2006) *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk. Design og metoder*. Oslo. Cappelen Akademiske Forlag.
- Gudmundsdottir (1992). *Den kvalitative forskningsprosessen*. Norsk pedagogisk tidsskrift, nr. 5, 1992, s.266-276.
- Halsa, A. (2011). *Mamma med nerver. En studie av moderskap og barneomsorg i velferdsstaten, når mor har psykiske helseplager*. Doktoravhandling. NTNU.
- Jacobsen, B. (2001). *Hvad er god forskning? Psykologiske og sociologiske perspektiver*. København. Hans Reitzels forlag.
- Killen, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. Oslo. Kommuneforlaget.
- Killen, K. (1991). *Sveket. Omsorgssvikt er alles ansvar*. Oslo. Kommuneforlaget.

Kunnskapsdepartement (2008-2009). *St.meld.nr.41. Kvalitet i barnehagen*. Oslo: Akademika AS.

Kunnskapsdepartementet (2010-2011). *Meld.st.nr.18. Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov*. Oslo. Akademika AS.

Kunnskapsdepartement (2006-2007). *St.meld.nr.16... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Oslo: Akademika AS.

Kunnskapsdepartementet (2007). *Forebyggende innsats for barn og unge*. (Rundskriv Q-16/2007). Lastet ned 12.12.11.
http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Barn%20og%20Ungdom/Forebyggende_Rundskriv_Q-16-2007.pdf

Kunnskapsdepartementet(2011). *Lov nr. 64 av 17. juni 2005 om barnehager (barnehageloven)*. Oslo: Departementet.

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo. Departementet.

Kvale, S., Brinkmann, S. (2.utgave, 2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademiske.

Lauvås, K., & Lauvås, P. (2004). *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi*. Oslo. Universitetsforlaget.

NESH (red.) (2006): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora*. Oslo: Den nasjonale forskningsetiske komite` for samfunnsfag og humaniora.

Nygren, P. (2011). *Barneomsorg som fellesbegrep i tverrfaglig psykososialt arbeid med barn og ung*. I Straand, S. (red.) (2011). *Samhandling om omsorg. Tverrfaglig psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo. Kommuneforlaget.

Postholm, May-Britt (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasussudier*. Oslo. Universitetsforlaget.

- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. Bergen. Fagbokforlaget.
- Røkenes, O.,H., & Hanssen P. (2006). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen. Fagbokforlaget.
- Rye, H. (2009). *Tidlig hjelp til bedre samspill*. Oslo. Gyldendal.
- Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Oslo. Gyldendal.
- Skau, G. M. (2003) *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse som utfordring*. Oslo. Cappelen Akademiske forlag.
- Statistisk sentralbyrå (SSB). (2010). *Barn med barnevernstiltak i løpet av året, type tiltak, alder og kjønn*. Lastet ned 12.12.11
<http://www.ssb.no/emner/03/03/barneverng/tab-2011-06-27-04.html>
- Thagaard, Tove (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen. Fagbokforlaget
- Nesvåg, S., Backer-Grøndahl, A., Duckert, F., Enger, Ø., Huseby, G., Kraft, P. (2007). *Tidlig intervensjon på rusfeltet – en kunnskapsoppsummering*. Stavanger. Sosial- og helsedirektoratet.
- Lehn, E., W. (2009). *Dårlig magefølelse: grunnlag for bekymringsmelding? – sentrale mønstre i barnehageansattes arbeid med barn som bekymrer*. Masteroppgave i spesialpedagogikk. Trondheim. NTNU trykk.
- Willumsen, E. (2009). *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Winsvold, A. (2011). *Evaluering av prosjektet: Sammen for barn og unge – en bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge* (rapport nr. 18). Oslo. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
Lastet ned 10.11.2011
http://www.nova.no/asset/4805/1/4805_1.pdf

Vedlegg

Vedlegg nr. 1

Mødres erfaring med barnehagen som hjelpetiltak.

Forespørsel om hjelp til å skaffe informanter til forskningsprosjekt.

Jeg henvender meg til dere med forespørsel om å skaffe informanter til prosjektet, *Barnehagen som hjelpetiltak* etter anbefaling fra Åse Bratterud ved Barnevernets utviklingssenter. Mitt navn er Ellen W. Jektvik, og jeg er førskolelærer med over 20 års erfaring som pedagogisk leder og styrer i barnehage. Jeg studerer spesialpedagogikk, og er nå inne i den siste delen av masterstudiet ved NTNU. I den forbindelse skal jeg gjennomføre et selvstendig forskningsprosjekt som skal ende opp i en masteroppgave.

Jeg ønsker å intervjuere mødre til barn som har *barnehagen som hjelpetiltak*. Ved å løfte frem foreldrenes erfaringer som brukere av hjelpetiltaket, ønsker jeg å kunne belyse faktorer som kan ha sammenheng med kvaliteten på tiltaket. Det vil også gi oss innsikt i hva barnehagen bør vektlegge i sitt samarbeid med foreldrene og barneverntjenesten.

Som informanter ønsker jeg fire norsktalende mødre som har eller har hatt barn i barnehagen som tiltak i løpet av de siste to årene

Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd og deretter skrevet ned. Når oppgaven er ferdig (høsten 2011), blir alle personlige opplysninger makulert og lydbånd slettet. Jeg har taushetsplikt og ingen andre enn meg får tilgang til personopplysninger som kommer fram i intervjuet.

Prosjektet vil bli godkjent av NSD og vil følge strenge etiske retningslinjer. Deltakelse i prosjektet er frivillig og informantene kan når som helst i prosessen trekke seg, uten ytterligere forklaring.

Om du finner informanter som samtykker i å stille opp til samtaleintervju, kan du levere dem *brev til informantene* som jeg ligger ved dette brevet. Jeg tar kontakt med deg om en uke, for å få informasjon om hvordan jeg kan nå dem. Jeg tar deretter kontakt med informantene for å avtale tid og sted.

Berit Groven førsteamanuensis i spesialpedagogikk ved DMMH er min hovedveileder og Åse Bratterud, seniorforsker ved Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge ved NTNU Samfunnsforskning, er min biveileder. Dersom du har spørsmål til undersøkelsen, kan jeg eller Hans Petter Ulleberg kontaktes via telefon eller mail.

Med vennlig hilsen

Ellen Wedø Jektvik

7263 Hamarvik

Tlf: 91388043, mail: ellenjektvik@hotmail.com

Hans Petter Ulleberg
Førsteamanuensis
Pedagogisk institutt
NTNU, Dragvoll
7491 Trondheim

Vedlegg nr.2

Mødres erfaring med barnehagen som hjelpetiltak

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

Barnehagen som hjelpetiltak.

Mitt navn er Ellen W. Jektvik. Jeg er utdannet førskolelærer. Nå studerer jeg spesialpedagogikk ved NTNU. I den forbindelse skal jeg gjennomføre et selvstendig forskningsprosjekt som skal ende opp i en masteroppgave. Mine veiledere er Berit Groven, førsteamanuensis i spesialpedagogikk ved DMMH, og Åse Bratterud, seniorforsker ved Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge.

Fokus for mitt prosjekt er *barnehagen som hjelpetiltak*. Jeg ønsker å se etter hva som kan bidra til å gjøre barnehagen til et enda bedre hjelpetiltak. For å få til dette, er jeg avhengig av informanter som har erfaring med barnehagen som hjelpetiltak for sitt barn.

Intervjuet vil ha preg av en samtale mellom deg og meg, og det er dine opplevelser og erfaringer som står i fokus. Temaene vi vil komme inn på er: Forberedelse og igangsetting av tiltaket, Samarbeid med barnehagen og barneverntjenesten, Medbestemmelse og innflytelse i tiltakets innhold.

Jeg har taushetsplikt. Det kommer ikke til å være mulig å spore informasjon tilbake til deg eller din kommune i den ferdige oppgaven. Jeg kommer ikke til å gi opplysninger til barnehagen eller barne- og familietjenesten. Om du velger å si nei til deltagelse i prosjektet vil det ikke påvirke deres forhold til barneverntjenesten. Det er frivillig å delta i samtaleintervjuet. Du kan når som helst trekke deg fra prosjektet, uten ytterligere forklaring. For å gjennomføre samtalerne rent praktisk ber jeg om å få ta opp samtalerne på bånd. Det gjør det lettere å få med viktig og riktig informasjon. Disse båndene vil bli slettet og alt skriftlig materiale vil bli anonymisert med en gang prosjektet er avsluttet, innen utgangen av desember 2011. Om du bestemmer deg for å samtykke til deltakelse i mitt masterprosjekt, gir du beskjed til meg på telefon eller mail, eller til din saksbehandler i barneverntjenesten, som vil gi meg ditt telefonnummer. Når du og jeg har fått kontakt, avtaler vi dato, tid og sted for når intervjusamtalen skal skje. Samtaleintervjuet vil ha en varighet på inntil en time.

Dersom du har spørsmål om undersøkelsen, kan du ta kontakt med meg eller Hans Petter Ulleberg, via telefon eller mail. Masteroppgaven vil bli publisert av NTNU.

Med vennlig hilsen

Ellen Wedø Jektvik

Kontaktopplysninger:

Ellen Wedø Jektvik
7263 Hamarvik,
Masterstudent ved NTNU
tlf: 91388043
ellenjektvik@hotmail.com

Hans Petter Ulleberg
Førsteamanuensis
Pedagogisk institutt
NTNU, Dragvoll
7491 Trondheim
hans.ulleberg@svt.ntnu.no

Intervjuguide til mødre som har barn i barnehagen som hjelpetiltak.

Introduksjon

1. Presentasjon av meg selv. Førskolelærer som tar master i spesialpedagogikk. 20 års erfaring fra barnehagen. Har stort fokus på foreldresamarbeid.
2. Presentasjon av hensikten med studien. Jeg ønsker å se etter hva som kan bidra til å gjøre Barnehagen til et enda bedre hjelpetiltak. Jeg ønsker å løfte frem foreldrestemmen, for på den måten å få innsikt i hvordan Barnehagen som hjelpetiltak kan fungere. Hva bør barnehagen legge vekt på i sitt samarbeid med foreldrene og med barneverntjenesten?
3. Klargjøring av intervjuprosessen, med spesielt vekt på informert samtykke og anonymitet. Intervjusamtale der dine erfaringer og opplevelser står i fokus. Det finnes ingen gale eller riktige svar. Du kan når som helst trekke deg fra prosjektet. Jeg har taushetsplikt og kommer ikke til å gi personlige opplysninger om deg videre til barneverntjenesten eller barnehagen.

Oppvarmingsspørsmål:

1. Hvor mange barn har du, og hvor gammelt er barnet/ barna dine?
2. Hvor lenge har barnet/barna hatt barnehageplass?
3. Fortell meg hvordan du opplever barnets / barnas trivsel i barnehagen?
4. Dersom jeg ikke viste hva barnehagen som hjelpetiltak er, hvordan ville du ha forklart meg det?

Intervjuets hovedspørsmål:

Forberedelse og igangsetting av tiltak

1. Hvordan kom tiltaket i gang? Var du med på å bestemme at tiltaket skulle settes i verk? Hvordan ble du tatt med på råd?
2. Fortell om hvordan forberedelsene og igangsetting av hjelpetiltaket foregikk.
3. Hvem deltok i forberedelsene og igangsettingen?

Målet med tiltaket

1. Hva er begrunnelsen for at tiltaket kom i gang? Er det i forhold til barnets behov, eller familiens behov? Barnets utvikling? Økonomisk støtte? Avlastning? Annet?

Forventninger

1. Beskriv for meg hvilke forventninger du har til Barnehagen som hjelpetiltak.
2. Hva tenker du at personalet i barnehagen skal bidra med i forhold til at barnehagen er et hjelpetiltak?
3. Hvilke forventninger har du i forhold til hva barnet ditt/ barna dine får ut av tilbudet.
4. Hva mener du er det viktigste barnehagen kan bidra med for barnet ditt?
5. Hva vil du trekke frem som viktigst at barnehagen kan bidra med i forhold til familien din?

Samarbeid

1. Fortell meg hvordan samarbeidet mellom deg og barnehagen foregår? Har der møter? Hvem deltar på møtene? Hvor ofte har dere møter? Hva snakker dere om? Snakker dere mye om barnet eller om hele familiens situasjon?
2. Hvordan opplever du samarbeidet med barnehagen? Er det trygt og likeverdig? Er det utrygt og uavklart?
3. Hva vil du trekke frem som viktig ved samarbeidet i barnehagen?
4. Fortell meg hvordan samarbeidet mellom deg og barneverntjenesten foregår. Har der møter? Hvem deltar på møtene? Hvor ofte har dere møter? Hva snakker dere om? Snakker dere mye om barnet eller om hele familiens situasjon?
5. Hvordan opplever du samarbeidet med barneverntjenesten?
6. Er det utarbeidet en plan med klare mål for tiltaket? Når skal målene være nådd?
7. Er det samarbeidet mellom deg, barnehagen og barneverntjenesten? Har dere møter sammen? Hvordan opplever du disse møtene i forhold til de du har med barnehagen og barneverntjenesten alene?
8. Er du fornøyd med den måten samarbeidet foregår på? Er det andre måter som kunne vært bedre for deg? Hvilke?
9. Føler du at dine tanker og meninger blir lagt vekt på?
10. Gjennomfører barnehagen og barneverntjenesten samtaler med barnet ditt? Hva snakker de med barnet ditt om? Er du med på samtalene?

Medbestemmelse og innflytelse

1. Beskriv for meg en gang du erfarte at du hadde innflytelse og medbestemmelse. Hva kan du fortelle om situasjonen som oppstod?
2. Beskriv for meg en gang du opplevde at du ikke hadde innflytelse og medbestemmelse. Hva kan du fortelle om situasjonen som oppstod?
3. Opplever du at dine meninger og synspunkter er viktig i samarbeidet i barnehagen og med barneverntjenesten? På hvilken måte?

Endringer

1. Opplever du at det har skjedd endringer i/ hos barnet etter at tiltaket kom i gang? Hvordan? Har ting bedret seg?
2. Opplever du at det har skjedd endringer i familiens liv etter at tiltaket kom i gang? Hvordan? Har det med barnet å gjøre eller andre ting?

Avslutningsspørsmål:

Om du helt fritt kunne ha ønsket deg en drømmebarnehage for barnet ditt og for deg selv:

1. Hvordan hadde du blitt møtt av personalet?
2. Hvordan hadde samarbeidet vært/ foregått?
3. Hvordan hadde tiltaket ivaretatt ditt barns behov?
4. Hvilken hjelp og støtte hadde din familie fått?

Er det noe mer du ønsker å tilføye om temaene vi har snakket om?

Tusen takk for at du tok deg tid til å snakke med meg!

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Hans Petter Ulleberg
Pedagogisk institutt
NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Harald Hørlagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Vår dato: 27.04.2011

Vår ref: 26708 / 3 / IB

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 11.03.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

26708	<i>Fire mødres opplevelser og erfaringer med barnehagen som hjelpetiltak i barnevernet</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens overste leder
Daglig ansvarlig	Hans Petter Ulleberg
Student	Ellen Lucie Wedø Jektvik

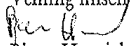
Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

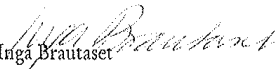
Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.12.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen/

Bjørn Henrichsen

Inga Brautaset

Kontaktperson: Inga Brautaset tlf: 55 58 26 35
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Ellen Lucie Wedø Jektvik, Blåstertoppen, 7263 HAMARVIK

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11 nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kjper@ntnu.no
TROMSØ: NSD HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36 marin-arne.andersen@stfuit.no

Vedlegg 5

Informant D1 og D2.

Første bearbeiding av intervju etter transkripsjon. Far: D1 og Mor: D2.

Intervju D foregikk med både mor og far til stede. Far var hovedinformant, mor supplerte underveis. Jeg forholdt meg mest til far. Denne familien har et barn på snart to år. Begrunnelsen for at barnehagen ble valgt som et hjelpetiltak i barnevernet var fars rusmisbruk. Far er nå rusfri og barnet har gått i barnehagen i litt over ett år. Begge foreldrene i denne familien har svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Foreldrene opplever at barnet deres trives i barnehagen.

Innhold	Sitat	Tema
Fars rusmisbruk var bakgrunnen for tiltaket. Han hadde brukt rus som en selvmedisinering over mange år, og det var godt skjult for omverden.	”Det var vel på grunn av meg det da, jeg brukte amfetamin”(informant D1).	Bakgrunn for at tiltaket kom i gang
Det var ingen møter mellom foreldrene, barnehagen og barnevernet i forkant av at barnet startet i barnehagen. Etter oppstart har det vært noen ansvarsgruppemøter. I barnehagen har det vært vanlige foreldresamtaler. Foreldrene synes at møtene fungerer godt, men det er også en del forvirrende ting som skjer der.	”Det fungerer greit da, men når vi er på foreldresamtaler på barnehagen så var alt greit, så kommer vi på møte med barnevernet, da er det liksom sånn at barnehagen måtte ha noe å komme med, fordi da var det at barnet vårt kledde av seg. Og da fikk vi beskjed om det på foreldresamtalen at vi bare kunne glede oss til vi skulle i ansvarsgruppemøte, fordi de hadde bare positive ting å si. Plutselig snur det på møtet med barnevernet, om at det ikke var så positivt allikevel.(Informant D1).	Brudd i tillit
Opplevelser knyttet til at barnevernet starta undersøkelsessak i familien deres.	”Da var jeg stressa. Ja da de(barnevernet) kom inn ja. Det likte jeg ikke. Da var det en slik forsvarsmur med en gang. Det var ikke en behagelig følelse en satt igjen med nei(informant D1).	Motstand
Informant D1 opplevde prosessen med undersøkelse i barnevernet som skremmende og han var redd for hva resultatet ville bli	Liksom barnevernet beteger . . .det er et ganske alvorlig kontrollorgan egentlig. De har litt makt”(Informant D1). ”At de kom og tok fra oss barnet vårt. Det var det jeg fokuserte mest på”(Informant D1).	Makt Tvang

Vedlegg 6

Felles tema.

	Informant A	Informant B	Informant C	Informant D1 og D2
<p>Hvordan kom tiltaket i gang?</p> <p>Eget initiativ</p> <p>Andres initiativ</p> <p>Samarbeid mellom andre og hjemmet</p>	<p>”Vi gikk jo til barnevernet selv, skjønner du. Da den eldste var liten gikk vi og fortalte, fordi vi var på institusjon da han ble født. Jeg og faren møttes der, og vi flytta hjem og det ble ikke gitt beskjed fra institusjonen om at vi kom hjem med baby og var rusmisbrukere. Det var etter ni måneder at vi tok kontakt om at vi hadde sprukket og at vi trengte hjelp, og da var barnehageplass det første tilbudet vi fikk, det og avlastning i heimen”.</p> <p>(Informant A)</p>	<p>”Og da ble jeg mer eller mindre dratt ut av hjemmet, fordi at jeg var litt dum den gangen, og så ikke at jeg måtte ta tak og gå eller dra for meg selv”. (Informant B)</p>	<p>”Vi snakka med barnehagen underveis, hele tiden, om hvorfor hun var så trett og sånn ... vi fant ingen ny plass å bo, det var derfor de ble kobla inn til oss»</p> <p>(Informant C).</p>	<p>«Det var vel på grunn av meg det da, jeg brukte amfetamin»</p> <p>(Informant D1).</p>